

Kasvatusalan ammattilaisten näkemyksiä koira- avusteisen opetuksen vaikutuksista oppilaiden tunnetaitojen kehittymiseen

Kasvatustieteen
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Tinja Seppälä

Ohjaaja:
KT, yliopistotutkija Henna Vilppu

29.4.2022
Turku

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede

Tekijä: Tinja Seppälä

Otsikko: Kasvatusalan ammattilaisten näkemyksiä koira-avusteisen toiminnan vaikutuksista oppilaiden tunnetaitojen kehittymiseen

Ohjaaja: KT, yliopistotutkija Henna Vilppu

Sivumäärä: 58 sivua, 6 liitesivua

Päivämäärä: 29.4.2022

Tiivistelmä

Tunteilla on suuri merkitys ihmisen arjessa. Tunteet ovat läsnä oppilaiden jokaisessa koulupäivässä ja jokaisessa hetkessä, ja niillä on tutkitusti ratkaiseva merkitys myös oppimiselle. Tästä syystä tunteiden ja tunnekasvatuksen rooli on huomioitu myös perusopetuksen opetussuunnitelmassa useamman eri oppiaineen sisällöissä ja tavoitteissa. Tutkimukset ovat osoittaneet koira-avusteisilla harjoituksilla olevan positiivisia vaikutuksia niin lasten kuin aikuistenkin tunnetaitojen kehittymiselle. Tämä tutkimus syventyykin tarkemmin koira-avusteisuuden hyödyntämiseen tunnekasvatuksessa.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää miten koira-avusteisuutta hyödynnetään tunnekasvatuksessa, ovatko suunnitelmalliset koira-avusteiset tunnetaitoharjoitukset merkityksellisiä oppilaiden tunnetaitojen kehittymisen kannalta, miten koira-avusteisuus itsessään kehittää oppilaiden tunnetaitoja ja minkälaisille oppilaille tunnetaitojen harjoittelu koira-avusteisesti olisi hyödyllisintä. Tutkimuksen aineisto koostui 21 koira-avusteista kasvatustyötä koulukontekstissa tekevän kasvatusalan ammattilaisen vastauksista ennalta laadittuun kyselylomakkeeseen. Aineistoa analysoitiin aineistolähtöisesti teemoittelemalla.

Tutkimuksen perusteella koira hyödynnetään tunnekasvatuksessa monin eri tavoin. Koiran avulla harjoitellaan kehujen antamista ja vastaanottamista, itsesäätelytaitoja sekä tunteiden tunnistamista ja käsittelemistä. Lisäksi koira käytetään oppimiseen motivoivana tekijänä, turvallisuuden tunteen luojana tunteita käsitellessä sekä osana erilaisia tunnepelejä ja -leikkejä. Suunnitelmalliset koira-avusteiset tunnetaitoharjoitukset olivat kaikkien vastaajien mielestä merkityksellisiä oppilaiden tunnetaitojen kehittymisen kannalta. Koira-avusteisten tunnetaitoharjoitusten merkityksellisyyttä perusteltiin opetussuunnitelman noudattamisella, koiran kohtaamisen helppoudella, koiran turvallisuudella, koiran tarjoamilla positiivisilla kokemuksilla tunneasioihin liittyen sekä oppilaan keskittymisen tukemisella. Koira-avusteisen toiminnan koettiin kuitenkin kehittävän oppilaiden tunnetaitoja ilman suunnitelmallista tunnekasvatustakin. Koira-avusteisen opetuksen koettiin kehittävän oppilaiden empatiakykyä ja toisten huomioon ottamista. Lisäksi koiran koettiin toimivan oppilaille ikään kuin omien tunteiden peilinä sekä rauhoittavana ja rohkaisevana tekijänä koulun arjessa. Koira-avusteisen tunnekasvatuksen koettiin olevan hyödyllisintä sellaisille oppilaille, joilla on haasteita omien tai muiden tunteiden tunnistamisessa ja niihin reagoimisessa, levottomuutta tai keskittymisen vaikeutta, arkuutta, itsetunnon ongelmia tai aggressiivisuutta.

Tutkimuksen tulokset toivat esille suunnitelmallisen ja suunnittelemattoman koira-avusteisen tunnekasvatuksen hyödyt oppilaiden tunnetaitojen kehittymisen kannalta ja tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää koira-avusteista toimintaa tai tunnekasvatusta suunniteltaessa. Tutkimuksen tulokset voivat myös auttaa kohdentamaan koira-avusteista tunnekasvatusta erityisesti niille oppilaille, joille voisi olla siitä eniten hyötyä tunnetaitojen kehittymisen kannalta.

Avainsanat: koira-avusteisuus, tunnetaidot, tunnekasvatus, koira-avusteinen tunnekasvatus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
1.1	Ihmisen ja koiran välinen vuorovaikutus	6
1.1.1	Ihmisen ja koiran välisen suhteen kehittyminen historiassa	6
1.1.2	Ihmisen ja koiran vaikutus toisiinsa	7
1.1.3	Koira-avusteinen työskentely	9
1.2	Koira-avusteisuus koulussa	12
1.3	Tunnetaidot	16
1.3.1	Koulun rooli tunnetaitojen kehittämisessä	20
1.3.2	Tunnetaidot opetussuunnitelmassa	22
1.4	Koira-avusteisen toiminnan vaikutus tunnetaitojen kehittymiseen	23
1.5	Tutkimusongelmat	24
2	Tutkimusmenetelmä	26
2.1	Tutkimuksen toteutus	26
2.2	Osallistujat	27
2.3	Aineiston käsittely	29
3	Tulokset	31
3.1	Koira-avusteisuuden hyödyntäminen tunnekasvatuksessa	31
3.2	Koira-avusteisesti toteutettujen suunnitelmallisten tunnetaitoharjoitusten merkitys oppilaiden tunnetaitojen kehittymiselle	33
3.3	Koira-avusteisen opetuksen vaikutukset oppilaiden tunnetaitojen kehitykselle ilman suunnitelmallista tunnekasvatusta	34
3.4	Koira-avusteisesta tunnetaitojen harjoittelusta hyötyvät oppilaat	37
4	Pohdinta	40
4.1	Tutkimuksen päätulokset ja johtopäätökset	40
4.1.1	Koira-avusteista tunnekasvatusta toteutetaan monipuolisesti	40
4.1.2	Koira-avusteinen tunnekasvatus on merkityksellistä oppilaiden tunnetaitojen kannalta	41
4.1.3	Koira-avusteinen opetus kehittää empatiataitoja ja toisen huomioon ottamista	42

4.1.4	Koira-avusteinen opetus on koira-avusteista tunnekasvatusta merkityksellisempää oppilaiden tunnetaitojen kehittymisen kannalta	43
4.1.5	Koira-avusteisesta tunnekasvatuksesta hyötyvät eniten tunnetaitojen haasteista kärsivät oppilaat	45
4.2	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi ja eettisyys	47
4.3	Tutkimuksen merkitys opettajan työn kannalta ja jatkotutkimusideat	50
	Lähteet	53
	Liitteet	59
	Liite 1. Kyselylomake	59

1 Johdanto

Tunteet ovat osa jokaista koulupäivää. Oppiminen on koulun tärkein tavoite, ja tunteilla on tutkitusti ratkaiseva merkitys oppimiselle. Tunteilla on merkitystä kaikissa oppimisen osa-alueissa. (The Cambridge Learning Journey 2016.) Näin ollen tunteiden merkitys koulun arjessa on hyvin suuri ja opettajan on hyvä huomioida niiden merkitys niin yksilön kuin koko ryhmän hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta. Vahvistamalla oppilaiden itsetuntoa sekä opettamalla heille tunnetaitoja ja sosiaalisia taitoja voidaan tukea yksilön hyvinvoinnin lisäksi myös koko kouluyhteisön hyvinvointia. (Weare 2000, 120–121.) Harjoittelun on kuitenkin lähdeittävä liikkeelle yksilön omista taidoista, sillä Junntilan (2015) mukaan ihmisen on vaikeaa pärjätä muiden kanssa, jos hän ei kelpaa itselleen ja tule toimeen itsensä kanssa (Junntila 2015, 24). Yksittäisten oppilaiden henkilökohtaisia taitoja kehittämällä voidaan siis vaikuttaa koko kouluyhteisön hyvinvointiin.

Opettajan tehtävänä on luoda luokkaan turvallinen ja tunnetaitoja kehittävä ilmapiiri, mikä vaatii opettajalta itseltään emotionaalista osaamista ja luottamusta opettajan ja oppilaiden välillä (Virtanen 2015, 14–15). Yksi keino tämän luottamussuhteen vahvistamiseksi ja tunnetaitojen kehittymisen tukemiseksi on opettajan työparina työskentelevä koira, joka auttaa sekä opettajaa että oppilasta vahvistamaan emotionaalista vuorovaikutusta arjessa (Järvi 2020, 61). Koiran läsnäolo luokassa nopeuttaa lapsen ja opettajan välistä luottamussuhteen syntymistä ja edesauttaa siten luokkahuoneeseen tunnetaitojen kehittymisen mahdollistavan turvallisen ilmapiirin. Koiran läsnäolo luokkahuoneessa vahvistaa myös oppilaiden itsetuntoa ja voi toimia tukena tunne-elämän haasteista kärsiville oppilaille, sillä koiraan on usein helpompi ottaa kontaktia kuin toiseen ihmiseen. (Latvala-Sillman 2018, 35.)

Koiran ele- ja tunnekielen tutustumisen lisää tutkitusti ele- ja tunnekielen ymmärrystä kaiken ikäisillä ihmisillä (Järvi 2020, 95). Erään tutkimuksen mukaan koiran elekielen kurssi lisää tunnistettujen ilmeiden määrää ja tunnistusnopeutta sekä lapsilla että aikuisilla (Stetina ym. 2011). Aiempien tutkimusten tuloksista inspiroituneena tässä tutkimuksessa halutaan perehtyä tarkemmin koira-avusteisuuden hyödyntämiseen osana tunnekasvatusta Suomessa sekä koira-avusteisuuden tarjoamiin mahdollisuuksiin tunnekasvatuksessa. Tutkimuksessa tutkitaan koira-avusteista opetustyötä tekevien kasvatusalan ammattilaisten näkemyksiä tunnetaitojen opettamisesta koira-avusteisesti. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten koira-avusteisuutta hyödynnetään Suomessa tunnekasvatuksessa, ovatko suunnitelmalliset koira-avusteiset tunnetaitoharjoitukset merkityksellisiä oppilaiden tunnetaitojen kehittymisen

kannalta ja miten koira-avusteisuus itsessään vaikuttaa oppilaiden tunnetaitoja kehittymiseen ilman suunnitelmallista tunnekasvatusta. Lisäksi perehdytään siihen, millaiset oppilaat hyötyisivät vastaajien mielestä eniten koira-avusteisesti toteutetusta tunnekasvatuksesta. Tutkimuksen avulla pyritään lisäämään ymmärrystä koira-avusteisen opetuksen eri ulottuvuuksista sekä ennalta suunnitelluista ja suunnittelemattomista hyödyistä oppilaiden tunnetaitojen kehittymiselle. Tällä tutkimuksella saatuja tuloksia voidaan jatkossa hyödyntää koira-avusteista opetusta suunniteltaessa sekä tunnekasvatuksen suunnittelussa.

1.1 Ihmisen ja koiran välinen vuorovaikutus

1.1.1 Ihmisen ja koiran välisen suhteen kehittyminen historiassa

Arkeologisten tutkimusten mukaan kesyjä koiraeläimiä on elänyt ihmisten parissa jo 32 000 eea. tienoilta asti. Koiria on aikojen saatossa käytetty hyödyksi monissa eri tehtävissä, kuten apuna metsästyksessä ja karjan paimentamisessa, sotakoirina, vahtikoirina, sekä työ- ja palveluskoirina. (Klemetilä 2013, 15–16.) Antiikin Kreikassa koiria on käytetty apuna myös lääkäreiden vastaanotoilla, sillä niillä uskottiin olevan sairauksia parantavia vaikutuksia ihmiseen (Hallgren 1991, 122). Vaikka koiran merkitys on nähty historiassa lähinnä apuvälineenä ihmisille ja asennoituminen koiriin on ollut välillä jopa melko kielteistä, on olemassa runsaasti todistusaineistoa ihmisen ja koiran välisestä syvästä kiintymyssuhteesta aina keskiajalta ja antiikin ajalta lähtien. Viimeistään 1400- ja 1600-lukujen välillä koiriin liitetyt kielteiset käsitykset, kuten irstaus ja saastaisuus, siirtyivät sioille ja koirat lunastivat paikkansa ”ihmisen parhaana ystävänä”. Erityisesti länsimaissa koirat ovatkin pitäneet tämän aseman aina näihin päiviin asti. (Klemetilä 2013, 15–16.)

Viitteitä koiran hyötyjen tunnistamisesta lasten tunnetaitojen kehitykselle on olemassa jo 1600-luvulta, jolloin Locke (1699) kannatti esimerkiksi koiran antamista lapsille hoidettavaksi. Koiran avulla lapsi voi kehittää helliä tunteita sekä vastuuntuntoa muita kohtaan. (Locke 1699, 154.) 1700-luvulla useat uudistajat uskoivat lasten oppivan refleктоimaan ja hallitsemaan omia synnynnäisiä ominaisuuksiaan koirasta huolehtiessaan (Myers 1998, 27), ja myötätunto ja huoli eläimiä kohtaan nousivatkin 1700- ja 1800-luvuilla yhdeksi yleisimmistä teemoista lastenkirjallisuudessa tarkoituksena lisätä ystävällisyyttä ja hellyyttä erityisesti poikalasten keskuudessa (Grier 1999, 103; Ritvo 1987, 131).

Ensimmäiset luotettavat todisteet eläinten, kuten koirien, käyttämisestä mielenterveysongelmien hoidossa on dokumentoitu Englannissa 1700 -luvulla ja niiden

käyttö yleistyi merkittävästi 1800-luvun aikana useissa mielisairaaloissa ympäri Englantia. Mielisairaaloissa koirien ja muiden eläinten tehtävänä oli luoda potilaille miellyttävää ilmapiiriä ja herättää sosiaalisia ja hyväntahtoisia tunteita vuorovaikutuksen kautta. Psyykkisten sairauksien hoidon lisäksi samoihin aikoihin on mitä ilmeisimmin alettu tunnistaa ihmisen ja koiran välisen suhteen terapeuttiset hyödyt myös fyysisten sairauksien hoidossa. Koirien ja muiden eläinten lääketieteelle tarjoamat hyödyt jäivät kuitenkin joksikin aikaa 1900-luvulla kehittyvän lääketieteen varjoon, kunnes eräs yksittäinen tutkimus osoitti koira-avusteisuuden hyödyt jälleen todeksi. (Serpell 2006, 12–13, 15.) Friedman, Katcher, Lynch ja Thomas (1980) tutkivat 92 sydänkohtauksesta toipuvaa potilasta, ja tutkimuksen mukaan potilaat elivät pidempään, jos heillä oli lemmikkinä esimerkiksi koira (Friedman ym. 1980, 308). Tätä tutkimusta on pidetty urauurtavana eläinten hyödyntämiselle lääketieteessä ja sitä seurasi joukko muita vastaavia tutkimuksia koirien lyhyt- ja pitkäaikaisista vaikutuksista ihmisen terveydelle. (Serpell 2006, 15.)

Mallon (1997) kirjoitti teoksessa *Pet-Oriented Child Psychotherapy* lastenpsykiatri Boris Levinsonin näkemyksiä koiran tuomista hyödyistä lasten ja nuorten terapiakäynteihin. Koira-avusteisuuden puolesta puhunut Levinson toi omien kokemustensa pohjalta julki monia konkreettisia esimerkkejä siitä, miten koiran läsnäolo paransi lasten ja nuorten terapiaa esimerkiksi nopeuttamalla lasten toipumista ja parantamalla häiriintyneiden lasten kykyä kommunikoida. (Mallon 1997, 10–11). Koirien hyödyntäminen terapeuttisissa tilanteissa kuntoutustyössä edesauttoi koirien hyödyn oivaltamista ja ottamista hiljalleen osaksi myös kouluopetusta (Järvi 2020, 27). Nykyään koiria työskentelee Suomessa monilla aloilla, kuten kasvatuksessa, muistisairaiden hoidossa, fysioterapiassa, psykoterapiassa ja toimintaterapiassa (Kihlström-Lehtinen 2013, 89).

1.1.2 Ihmisen ja koiran vaikutus toisiinsa

Ihmisen ja koiran välille kehittyy usein läheinen ja hyvin tunneperäinen suhde, jota voidaan kutsua kiintymyssuhteeksi. Tämän kiintymyssuhteen voidaan sanoa olevan hyvin samanlainen kuin esimerkiksi vastasyntyneen ihmisen ja hänen hoitajansa välille syntyvä kiintymyssuhde. (Payne, Bennet & McGreevy 2015, 72.) Kyse on siis kahden yksilön välisestä hyvin merkittävästä ja syvästä vuorovaikutussuhteesta, joka vaikuttaa molempiin osapuoliin. Tutkimusten mukaan koira ja ihminen vaikuttavat toisiinsa vastavuoroisesti myönteisesti (Beetz ym. 2012, 234). Ihmisen ja koiran välinen hyvä suhde voi siis tuottaa positiivisia tunteita ja muita positiivisia vaikutuksia sekä ihmisen että koiran hyvinvoinnille

(Rault, Waiblinger, Boivin & Hemsworth 2020; Latvala-Sillman 2018, 12). Tämä tekeekin ihmisen ja koiran välisestä suhteesta hyvin merkittävän molempien hyvinvoinnin kannalta.

Yksi ihmisen ja koiran välisen suhteen myönteisistä vaikutuksista on kosketuksen merkitys. Kosketuksella on tutkitusti rauhoittava merkitys lapselle (Uvnäs-Moberg 2007, 117) ja koiran läheisyys esimerkiksi luokkahuoneessa tarjoaa mahdollisuuden turvalliseen kosketukseen koulupäivän aikana. Lisäksi pelkkä koiran silittäminen vähentää ihmisessä stressitasoja nostavan kortisolin eli stressihormonin tuotantoa ja lisää oksitosiinin eli niin sanotun rakkaushormonin tai kiintymyssuhdehormonin tuotantoa (Ikäheimo 2020, 92; Latvala-Sillman 2018, 12). Pelkän koiran silmiin katsomisen on tutkittu lisäävän oksitosiinin määrää ihmisessä jopa kolminkertaiseksi (Miranda 2016, 171) ja sen vaikutukset ihmiseen ovat sekä psyykkisiä että fyysisiä. Oksitosiinin on tutkittu alentavan verenpainetta, rauhoittavan hengitystiheyttä, syventävän hengitystä sekä tehostavan oppimista. (Latvala-Sillman 2018, 12–15; Uvnäs-Moberg 2007, 83–87.) Lisäksi oksitosiini vaikuttaa tunne-elämämme säätelyyn mahdollistaen pitkäaikaisten tunnesidosten syntymisen ja helpottaen myönteisten viestien vastaanottamista sosiaalisissa tilanteissa tehden vuorovaikutustilanteista turvallisemman tuntuista (Laukkanen 2013, 28). Koiran läsnäolon on myös tutkittu rauhoittavan ihmisen pulssia esimerkiksi koetilanteen aikana (Hallgren 1991, 18).

Lyhytaikaisten vaikutusten, kuten verenpaineen alentamisen ja sydämen sykkeen rauhoittamisen, lisäksi eläimen läsnäololla on selkeästi myös pitkän aikavälin vaikutuksia ihmiseen. Eläin toimii ihmiselle seurana ja sosiaalisena tukena ja saa ihmisen tuntemaan itsensä välitetyksi, rakastetuksi ja arvostetuksi, mikä pidemmällä aikavälillä ehkäisee yksinäisyyttä ja siitä seuraavia negatiivisia vaikutuksia. (Serpell 2006, 15.) Koiran läheisyys voi tarjota ihmiselle syvän tunteen läheisyydestä, yhteenkuuluvuudesta ja turvallisuudesta, jotka ovat ihmiselle elintärkeitä tarpeita (Laukkanen 2013, 35). Esimerkiksi yksinäisille lapsille koiran läsnäololla ja läheisyydellä voi olla erityisen suuri merkitys (Sinkkonen 2013, 42).

Koiran kanssa kasvamisella on myös nähty olevan myönteisiä vaikutuksia lapsen kehitykseen. Hallgren nostaa esiin vuonna 1983 tehdyn tutkimuksen *Growing up with pets*, jossa tutkittiin kotieläinten, kuten koirien, vaikutusta lapsen kehitykseen. Tutkimuksen mukaan esimerkiksi koiran läsnäolo edesauttoi lasten myönteistä kehitystä. Eläinten kanssa kasvaneiden 9–11-vuotiaiden poikien näkemykset sosiaalisista suhteista olivat tutkimuksen mukaan myönteisempiä verrattuna ilman eläimiä kasvaneisiin poikiin. Kun lapsi kasvaa perheessä,

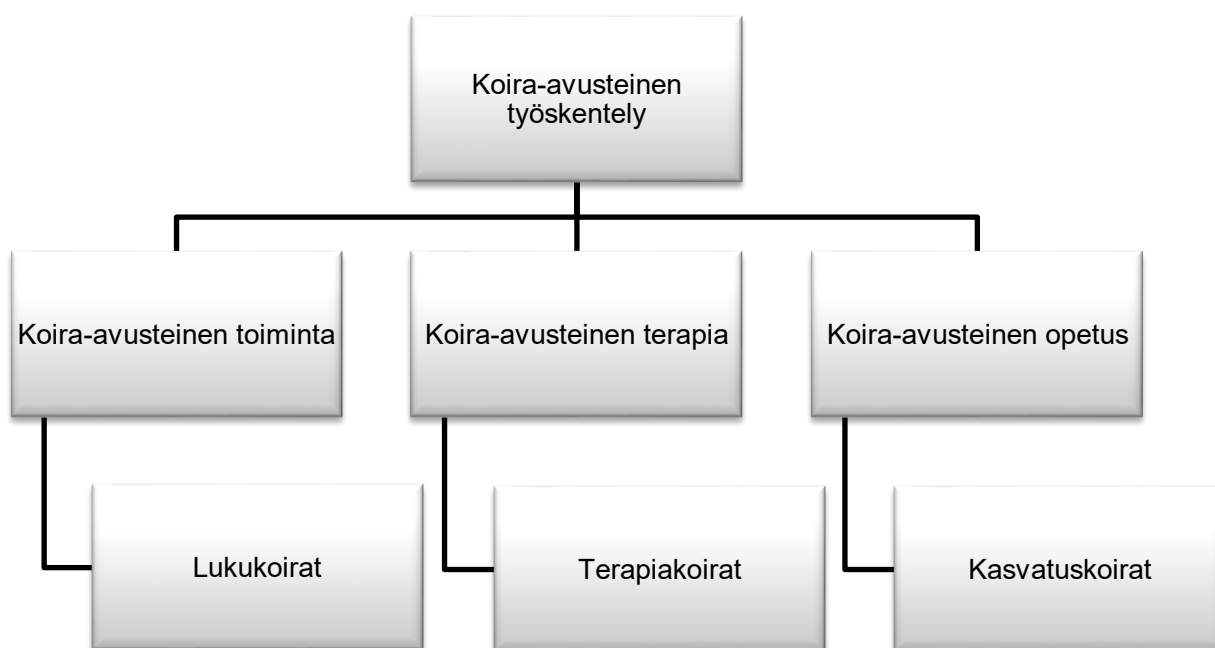
jossa on koira, saa hän yleensä kokea koiran taholta kosketusta, iloa ja huolenpitoa. Koira on elävä olento, jonka lähellä voi olla ja jonka lämmintä ja pehmoista turkkia voi koskettaa. Koiran ollessa kotona lapsi ei ole myöskään koskaan yksin, vaikka vanhemmat olisivatkin poissa kotoa. (Hallgren 1991, 31.) Tällaisessa tilanteessa koira tuo läsnäolollaan lapselle turvallisuuden tunnetta. Koiran tuomasta turvallisuuden tunteesta viestii myös peukalon imemiseen liittyvä tutkimus. Peukalon imeminen on tutkitusti toisinaan merkki lapsen kokemasta turvattomuuden tunteesta. Tutkimusten mukaan ne lapset, joilla on esimerkiksi koira lemmikkinä, imevätkin vähemmän peukaloa kuin ilman koiraa kasvaneet lapset. (Levinson 1972, 58.) Tämä antaa viitteitä siitä, että kotona oleva koira luo lapselle turvallisuuden tunnetta.

Koira toimii lapselle myös hyvänä mallina tunteiden ilmaisemisesta, sillä se osoittaa tunteensa aina aidosti ja peittelemättä. Koiran jäädessä yksin se näyttää surullisuutensa silmillään ja eleillään ihmisille. Ihmisten tulessa kotiin on koira kuitenkin heti vastassa äärettömän iloisena häntä heiluen. Tämä iloisuus tarttuu usein sekä lapseen että vanhempiin, mikä lisää myös lapsen kokemuksia vanhempiensa myönteisistä puolista. Vanhempien esimerkki omien tunteiden ilmaisemisesta koiralle voi toimia myös lapselle mallina siitä, että koiralle voi osoittaa erilaisia tunteita rakkaudesta suruun. Tunteiden purkaminen koiralle ja lohdun saaminen ovatkin lapsen tunne-elämän kehittymisen kannalta hyvin merkittäviä kokemuksia. Tutkijat arvelevat koiran kanssa tunteiden ilmaisemista harjoitteleiden lasten pystyvän myöhemmässä vaiheessa siirtämään tunteiden osoittamisen kyvyn myös muihin ihmisiin. (Hallgren 1991, 31–33.)

1.1.3 Koira-avusteinen työskentely

Koiria hyödynnetään laajalti sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa että kasvatusalalla. Koria käytetään apuna muun muassa fysioterapiassa, vanhusten ja kehitysvammaisten kuntoutuksessa ja hoidossa, psykoterapiassa sekä opetuksen tukena kouluissa. Koira-avusteinen työskentely on eläinavusteista toimintaa, ja eläinavusteinen työskentely (*Animal Assisted Interventions, AAI*) on kattotermi kaikelle eläinten kanssa tehdyille työlle. Kaikki eläinten kanssa tehty toiminta on siis jaoteltavissa tämän kattotermin alle toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden perusteella. (Ikäheimo 2013, 1–7.) Eläinavusteinen työskentely pitää sisällään eläinavusteisen toiminnan (*Animal Assisted Activity, AAA*), eläinavusteisen terapian (*Animal Assisted Therapy, AAT*) sekä eläinavusteisen opetuksen (*Animal Assisted Pedagogy, AAP*) (Ikäheimo 2020, 83).

Yleisimpiä eläinavusteisessa työskentelyssä käytettyjä eläimiä ovat koirat, hevoset ja kissat. Lisäksi on olemassa näyttöä myös alpakoiden, kanojen ja aasien terapeuttisista vaikutuksista. (Ikäheimo 2013, 1–3.) Tässä tutkimuksessa keskitytään kuitenkin pelkästään koira-avusteiseen työskentelyyn koulukontekstissa, sillä tutkimusten mukaan koiralla on muita eläimiä merkittävämpi vaikutus ihmisiin eläinavusteisessa työskentelyssä (Niemer & Lundahl 2007, 235). Kuviossa 1. on esitelty eläinavusteisen työskentelyn eri osa-alueet Ikäheimon (2013) jaottelun mukaisesti koira-avusteisuuden näkökulmasta ja koira-avusteisesta opetustyötä ja sen hyötyjä esitellään tarkemmin luvussa 1.2.

Kuvio 1. Esimerkki eläinavusteisen toiminnan jaottelusta koira-avusteisuuden näkökulmasta.

Koira-avusteinen toiminta on koirien kanssa tehtyä melko vapaamuotoista toimintaa, joka perustuu vapaaehtoisuuteen. Koiran ohjaaja voi olla koulutettu ammattilainen tai esimerkiksi vapaaehtoinen ihminen, joka ei työskentele sosiaali- ja terveysalalla. Ohjaajan tulee kuitenkin olla koira-avusteiseen toimintaan perehtynyt ja koiran tulee olla tehtäväänsä soveltuva. Koira-avusteisen toiminnan avulla voidaan mahdollistaa ihmisen hyvinvoinnin lisääminen motivoivin, kasvatuksellisin ja mielihyvää tuottavin keinoin. Toiminnalle ei ole määritelty varsinaisia tavoitteita, käynnit pohjautuvat aina spontaaniuteen ja niiden kesto on vaihtelevaa. (Ikäheimo 2020, 83–84.)

Koira-avusteista toimintaa on esimerkiksi lukukoiratoiminta. Kennelliiton lukukoirat ovat koiria, jotka käyvät ohjaajiansa kanssa esimerkiksi kouluissa tai kirjastoissa kuuntelemaan, kun lapsi lukee koiralle. Tällä toiminnalla ei ole muuta tavoitetta, kuin että lapsi innostuu lukemaan. Koiran tehtävänä on läsnäolollaan innostaa lukemaan ja kuunnella lukijaa. Koirien soveltuvuus lukukoiratoimintaan testataan Kennelliiton toimesta ja lisäksi se vastaa ohjaajan kouluttamisesta toimintaan. (Suomen Kennelliitto 2020.)

Koira-avusteinen terapia on tavoitteellista toimintaa, jossa koiran käyttäminen osana hoitoprosessia on keskeistä ja perusteltua. Toiminnan tavoitteena on edistää ihmisen fyysistä, sosiaalista, emotionaalista tai kognitiivista hyvinvointia koiran avulla. Terapia edistyy aina suunniteltujen tavoitteiden mukaisesti ja sen eteneminen on dokumentoitua ja arvioitua. Koiran ohjaajan on oltava koulutettu sosiaali-, terveydenhoito- tai kasvatusalan ammattilainen, jolla on erityinen asiantuntijuus tai alan harjoitustutkinto. Koira-avusteista terapiaa voi toteuttaa esimerkiksi psykoterapeutti, puheterapeutti, fysioterapeutti tai toimintaterapeutti. (Ikäheimo 2020, 84).

Koira-avusteisen terapian hyötyjä on tutkittu jonkin verran. Vuonna 2009 tehdyssä meta-analyysissä arvioitiin koiran ja ihmisen välisiin positiivisiin terveysvaikutuksiin keskittyviä tutkimuksia. Analyysi vahvisti aiemmin arvioitujen tutkimusten tulokset ihmisen ja koiran välisistä terveysvaikutuksista pääosin todeksi. Myönteistä vaikutusta oli havaittavissa näiden tutkimusten perusteella sosiaalisiin tilanteisiin, yksinäisyyteen ja eristäytyneisyyteen, masennukseen ja itsetuntoon liittyen. Myönteisistä tuloksista huolimatta aihetta olisi kuitenkin syytä tutkia lisää tarkempien tulosten saamiseksi. (Wells 2009, 527–530.)

Pelkän koiran läsnäolon, sen spontaanin liikehdinnän ja vuorovaikutuksen, on tutkittu tuovan terapiaan sellaisia hyötyjä, joita olisi ilman eläintä hyvin vaikeaa tai jopa mahdotonta saavuttaa (Kruger & Serpell 2006, 26). Melson (2001, 130) kuvaa rauhallisen eläimen näkemisen auttavan lasta itseään pysymään rauhallisena ja suuntaamaan keskittymisensä paremmin. Tämä voi mahdollistaa haasteista kärsivälle lapselle uusia mahdollisuuksia kasvulle ja oppimiselle. Lisäksi lapsi saa harjoitella toisesta huolehtimista ja toisen kunnioituksen saamista. (Melson 2001, 130.) Hallgren (1991, 16) kuvaa eräässä Ruotsissa sijaitsevassa sairaalassa potilaille tehtyjä kokeiluja, joissa koira-avusteisuuden avulla saavutettiin myönteisiä kokemuksia. Monissa tapauksissa henkisesti syvästi häiriintyneet, esimerkiksi skitsofreeniset, potilaat olivat saaneet koiran avulla taas otteen todellisuudesta.

Tämän lisäksi potilaiden hoitoajat olivat lyhentyneet, he olivat muuttuneet aktiivisemmaksi ja koirat olivat tuoneet iloa masentuneille potilaille. (Hallgren 1991, 16–17.)

Koira-avusteinen opetus on toimintaa, jossa koira-avusteisuuteen perehtynyt opettaja tai erityisopettaja käyttää koira osana opetustaan luokkahuoneessa. Koira-avusteinen opetus on aina suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa oppilaan oppimisen eduksi. Opetuksessa käytettävä koira voi olla joko opettajan oma, tai oman ohjaajansa kanssa luokassa vieraileva koira. (Ikäheimo 2020, 84–85.) Koira voidaan hyödyntää yleis- tai erityisopetuksessa joko yksilö- tai ryhmätilanteissa ja parhaimmillaan koira-avusteisuus voi toimia eri ammattialoja yhdistävänä tekijänä (Ikäheimo 2013, 1–7; Järvi 2020, 28).

1.2 Koira-avusteisuus koulussa

Koira-avusteinen opetus voi sisältää esimerkiksi lukemista koiran kanssa, pelaamista koiran kanssa, juttelua koirasta tai uuden tempun opettamista koiralle. (Järvi 2020, 28.) Koiran kanssa tehtävien harjoitusten avulla voidaan opetella myös esimerkiksi erilaisia sosiaalisia taitoja (Kihlström-Lehtinen 2013, 89). Sosiaalisten taitojen kartuttamisen lisäksi koiran hyödyntäminen osana opetusta voi myös auttaa häivyttämään ennakkoluuloja ja mahdollista leimaantumista nykyisessä inklusiivisessa opetusmuodossa, jossa yhdistetään yleis- ja erityisopetuksen oppilaita. Koiran läsnäolo pienryhmässä tekee esimerkiksi ryhmään osallistumisesta oppilaille miellyttävämpää, ja oppilas ajattelee pääsevänsä pienryhmään siihen joutumisen sijaan. (Järvi 2020, 28.) Aiemmin mahdollisesti kielteisenä koettu asia muuttuu siis koiran avulla miellyttäväksi ja jopa odotetuksi asiaksi. Lisäksi koira voi toimia esimerkiksi hyvänä välituntiliikuttajana ja lupa viedä koira lenkille voi toimia motivoivana palkintona hyvin suoriutuneelle oppilaalle (Helander 2019, 16).

Suomessa koirien käyttö osana opetustyötä lähti liikkeelle 2000-luvun alkuvuosina yksittäisten opettajien otettua lemmikkikoiransa mukaan kouluun. Toiminnan saaman mediahuomion myötä koirien käyttö luokissa, laitoksissa ja muilla kasvatus-, terveys- ja sosiaalialojen työpaikoilla lisääntyi vauhdilla. Samaan aikaan lisääntyi myös huoli ja tarve yhteiselle linjaukselle koirien käytöstä työvälineinä. (Halkio 2019, 16–19.) Huoli koski koira-avusteisuutta itsenäisesti työssään toteuttavien suurta määrää ja laajaa kirjoa. Koira-avusteista opetustyötä tekevien määrästä ei ole tarkkaa tietoa, mutta esimerkiksi Facebookin Opet ja koirat kasvatustyössä -ryhmän jäsenmäärä antanee suuntaa koira-avusteista kasvatustyötä tekevien määrästä. Ryhmässä on tällä hetkellä noin 400 henkilöä (Opet ja koirat kasvatustyössä 2022) ja Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä -yhdistyksen koirakoevastaava

Sihvolan (ks. Halkio 2019, 18) arvion mukaan vuonna 2019 suuri osa koirista ja niiden ohjaajista työskenteli vielä ilman asianmukaista koulutusta. Pelkona oli, että tehtäväänsä soveltumattomia koiria käyttämällä voitaisiin tehdä hallaa hyväksi havaitulle työmuodolle (Kihlström-Lehtinen 2019, 18).

Koulukoira-toiminnan turvallisuuteen liittyvään huoleen kuitenkin reagoitiin, kun Opetushallitus laati yhdessä Allergia-, iso- ja astmaliitto ry:n, Kennelliitto ry:n ja Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n sekä koulutuksen järjestäjän edustajan kanssa ohjeistukset koira-avusteisen toiminnan suunnittelusta opetustoimen johtajille, rehtoreille sekä opetushenkilöstölle. Ohjeistus julkaistiin lokakuussa 2020 ja se sisältää selkeät ohjeet siitä, mitä tulee huomioida koira-avusteisen toiminnan soveltuvuutta pohdittaessa. Linjauksessa huomioidaan esimerkiksi se, että jokaisen oppilaan terveydelliset, vakaumukselliset ja kulttuuriset seikat tulee huomioida koira-avusteisuutta suunniteltaessa. Koiran ohjaajan tehtävä on huolehtia tilanteen turvallisuudesta sekä oppijalle että koiralle eläinsuojelusäännökset, kuten lepo ja ulkoilutukset, huomioiden. Toiminnasta on myös tiedotettava koko oppilaitoksen henkilökuntaa, oppilaita ja huoltajia. Koulutuksen järjestäjän vastuulla on huomioida vakuutusturva koira-avusteiseen työskentelyyn liittyen. Lisäksi koiran tulee olla perusterve ja koira-avusteiseen työskentelyyn testattu kyseisen oppilaitoksen oppilas- tai opiskelijaprofiilin mukaisesti. Säännöllisesti opettajan pedagogisena työvälineenä koulussa käyvä koira voidaan testata esimerkiksi Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n soveltuvuuskokeilla. (Opetushallitus 2020.) Testien läpäiseminen on tärkeää, sillä mikäli koira ei sovellu opettajan pedagogiseksi työvälineeksi, sille ei ole tarvetta luokkahuoneessa (Manner 2020, 22).

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry on kasvatuksen ja kuntoutuksen aloilla työskentelevien ammattilaisten vuonna 2010 perustama yhdistys. Yhdistyksen tarkoituksena on tukea ja kehittää kasvatus- ja kuntoutustyötä eri aloilla, yhdistää koira-avusteisesta työskentelystä kiinnostuneita ammattilaisia, tarjota koira-avusteiseen työskentelyyn liittyvää täydennyskoulutusta ja vertaistukea sekä edistää tietoisuutta koira-avusteisesta työskentelystä. (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä 2021.) Kasvatus- ja kuntoutuskoira-toiminnan keskeisessä asemassa on toiminnan tavoitteellisuus ja ammatillisuus (Kihlström-Lehtinen 2013, 88). Kasvatus- tai kuntoutuskoiran koiran omistajan on oltava sosiaali-, terveys-, tai kasvatusalan ammattilainen (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä 2022).

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry järjestää työkäyttöön pyrkiville koirille ja heidän omistajilleen, eli koirakoille, soveltuvuuskokeita, joissa testataan koiran soveltuvuus työkäyttöön ennen varsinaista koulutusta. Soveltuvuuskokeissa testataan muun muassa koiran reagointia erilaisiin ääniin, pintoihin ja ihmisiin sekä koiran ja omistajan yhteistyötä. Pelokas tai aggressiivinen koira ei sovellu työkäyttöön, ja ne ovat syitä kokeen hylkäämiselle. Hyväksytyt soveltuvuuskokeen jälkeen koirakolla on mahdollisuus jatkaa koira-avusteisen työskentelyn 10 opintopisteen täydennyskoulutukseen. Koulutuksen suoritettuaan eläinlääkärin tarkastuksen läpäissyt koirakko voi halutessaan harjoitella omatoimisesti ennen osallistumistaan työnäyttöön. Työnäytössä tuomari arvioi koiran ohjattavuutta sekä koirakon yhteistoimintaa työtehtävissä koirakon omassa työympäristössä. (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä 2022.) Työnäytön onnistuneesti läpäissyt koira saa käyttöönsä työliivin, joka viestii muulle työpaikan henkilöstölle, että koira on työtehtävissä. (Kihlström-Lehtonen 2013, 90.) Testit läpäistyään koirakko on valmis työelämään.

Koiran avulla voidaan harjoitella koulussa monia taitoja, joista yksi on lukeminen. Koira-avusteisten lukuharjoitusten vaikutuksia lapsiin onkin tutkittu jo jonkin verran. Hall, Gee ja Mills (2016) tekivät systemaattisen kirjallisuuskatsauksen 48 artikkelille, jotka käsittelivät koirille lukemisen pedagogisia hyötyjä. Katsauksen mukaan koiralle lukemisella on positiivisia vaikutuksia lapsiin ja erityisesti heidän käyttäytymisprosesseihinsa, jotka vaikuttavat myönteisesti lukuhetken ympäristöön ja siten parantavat lukusuoritusta. (Hall ym. 2016, 355–357.) Koiran läsnäolon avulla luotu turvallinen oppimisympäristö siis tukee oppilaan oppimista. Tämä noudattaa samaa ajatusta lapselle turvallisen ympäristön eduista kirjoittaneen Boris Levinson (1969) kanssa, joka hyödynsi koiran läsnäolon tuomaa turvallisuuden tunnetta psykoterapiaistunnoissa. Lisäksi koira-avusteisuuden positiivisia vaikutuksia oppilaan lukemiselle on perusteltu myös sillä, että oppilas kokee tulewansa aidosti kuulluksi ja ymmärretyksi lukiessaan koiralle, jolloin lukeminen on miellyttävämpää (Melson 2001, 51).

Myös opettajien näkemykset koirille lukemisen (*reading to dogs, RTD*) hyödyistä ovat tutkimusten mukaan pääosin erittäin positiivisia. Erityisesti sosiaaliset, emotionaaliset ja käyttäytymiseen liittyvät vaikutukset koettiin opettajien mielestä erittäin positiivisiksi. Vaikka koirille lukemiseen liittyikin haasteita, opettajat eivät kokeneet niitä ylitsepääsemättöminä. (Steel, Williams & McGeown 2020.) Samansuuntaisia tuloksia saivat meta-analyysissään myös Reilly, Adesope ja Erdman (2020), jotka tutkivat koira-avusteisuuden vaikutusta oppilaiden lukemiseen, sosiaalisiin ja emotionaalisiin taitoihin sekä käyttäytymiseen.

Analyysin mukaan koira-avusteisuudella on vaikutusta oppilaan oppimiseen ja merkittävimmin oppilaan sosiaalisiin taitoihin, mutta myös lukemiseen, sosiaalisiin taitoihin ja käyttäytymiseen. (Reilly, Adesope & Erdman 2020, 355–356.)

Koira-avusteisen opetuksen monipuolisista vaikutuksista on siis jo jonkin verran tutkimustietoa ja määrä lisääntyy jatkuvasti. Tutkimusten mukaan oppilaat muun muassa keskittyvät paremmin opetukseen koiran ollessa läsnä luokassa. Lisäksi aggressiivinen ja ylivilkas käytös luokassa vähenee, kun oppilaat haluavat turvata koiralle turvallisemman ympäristön luokassa. (Ikäheimo 2020, 92–93.) Järvi (2020) kuvailee erityisluokanopettaja Maiju Rautiaisen sanoin koiran auttavan oppilaita saavuttamaan tasapainoisen olemuksen ja siten edistävän oppilaiden oppimista. Koira-avusteisen opetuksen ei kuitenkaan tarvitse olla opettajalle raskas lisä muun opetustyön päälle. On hyvä muistaa, että koira-avusteiselle opetukselle asetettujen tavoitteiden ei tarvitse olla suuria ja vaikeita, vaan jo pelkkä koiran läsnäolo koulussa saattaa riittää oppilaan kuntoutumiseen tai toipumiseen ja sitä kautta uuden oppimiseen (Järvi 2020, 27–28).

Koira-avusteista erityisopetusta tekeviä erityisopettajia haastatellut Järvi (2020) toteaa koiran läsnäolon rauhoittavan oppilaita, auttavan oppilaita keskittymään opiskeltavaan asiaan, parantavan koko luokan ja koulun yhteishenkeä sekä vähentävän riitojen määrää (Järvi 2020, 28). Samansuuntaisia tuloksia ovat saaneet Kortschal ja Ortbauer (2003), joiden mukaan koiran läsnäolo parantaa luokan yhteenkuuluvuutta ja parantaa oppimisympäristöä (Kortschal & Ortbauer 2003, 147). Koiran läsnäololla on myös suuri merkitys oppilaiden sosiaaliselle ja emotionaalille kasvulle (Järvi 2020, 28) ja koulutetun koiran läsnäolo luokahuoneessa voikin motivoida oppilaita harjoittelemaan koiran avulla sosiaalisesti tärkeitä käyttäytymismalleja (Baumgartner & Cho, 2014, 289). Näitä opittuja käyttäytymismalleja oppilas voi sitten hyödyntää koulun arjessa myös muiden oppilaiden kanssa.

Koiran vaikutusta autismikirjon oppilaisiin on myös tutkittu. Autismikirjon oppilaat kärsivät usein koulumaailmassa aistijärjestelmän kuormittumisesta ja herkästä stressaantumisesta. Aistien yli- tai alitoiminta voi olla tällaiselle lapselle hyvin kuormittavaa ja aiheuttaa kortisolin, eli stressihormonin, kertymistä elimistöön. Koiran rapsuttelu voi toimia hyvänä keinona autismikirjon oppilaalle rauhoittua ja rentoutua koulupäivän aikana liiallisen kuormituksen välttämiseksi sekä keskittymisen ja oppimisen tehostamiseksi. Koira toimii autismikirjon oppilaille eräänlaisena aistijärjestelmän siedättäjänä, joka auttaa kestämaan kosketusta sekä erilaisia hajuja ja ääniä. Lisäksi koiran läsnäolosta on hyötyä autismikirjon

oppilaille tunteiden säätelyssä ja itsehillinnän harjoittelemisessa. Autismikirjon oppilaan on usein myös helpompi ottaa hellyyttä vastaan koiralta kuin toiselta ihmiseltä (Latvala-Sillman 2018, 35–37). On olemassa myös näyttöä siitä, että autismikirjon häiriöstä kärsivän oppilaan spontaani kommunikaatio lisääntyy lähes kaksinkertaisesti koiran ollessa läsnä (Vainio 2016, 91). Koiran voidaan siis sanoa tuovan moninaisia hyötyjä myös autismikirjon häiriöistä kärsivälle oppilaalle koulun arjessa.

Koira-avusteisessa opetuksessa harjoittelu voi olla oppilaalle kevyempää ja mielekkäämpää, eikä koiran kanssa erilaisia harjoituksia tekevä oppilas välttämättä edes ymmärrä tekevänsä koiran kanssa suunnitelmallista harjoittelua. Opettajalle koira on kuitenkin opetuksen tukimuoto, joka auttaa oppilasta keskittymään, edesauttaa myönteisen ilmapiirin syntymistä, tuo iloa ja lisää oppilaiden motivaatiota ja viihtymistä koulussa. (Järvi 2020, 28, 30.) Koira tarjoaa siis opettajalle muista opetusmenetelmistä poikkeavan opetusmenetelmän, jota esimerkiksi koira-avusteisen erityisopetuksen pioneeri Päivi Latvala-Sillman (2018) kuvailee tehokkaimmaksi työmuodokseen (Latvala-Sillman 2018, 99). On kuitenkin hyvä muistaa, että kaikkien koira-avusteisten harjoitusten merkitys oppilaan kehitykselle ei kuitenkaan ole taattu, vaan opettajan läsnäolo ja ammatillisuus on merkittävässä roolissa suhteessa tuloksiin. Koiran kanssa tehtyjen harjoitteiden jälkeen käytävät keskustelut vaikuttavat suuresti siihen, miten paljon lapsi voi siirtää kokemaansa arkielämäänsä. (Kihlström-Lehtinen 2013, 89.)

Koira voi vaikuttaa koulussa oppilaiden lisäksi myös koulun aikuisiin. Järvi (2020) toteaa työskentelevänsä itsekkin iloisempana opettajana tehdessään töitä koiransa kanssa. Hän kuvailee saavansa työhönsä uudenlaisen lisämerkityksen nähdessään, miten koiran läsnäolo hyödyttää hänen oppilaitaan. Lisäksi erilaiset asiat kohdataan koulussa yleensä leppoisammin koiran ollessa läsnä. (Järvi 2020, 73.) On kuitenkin tärkeää huomioida, ettei eläimen läsnäolo välttämättä hyödytä kaikkia oppilaita. Tutkimusten mukaan yksilölliset kokemukset ja kulttuuri vaikuttavat merkittävästi siihen, miten ihmiset suhtautuvat eläimiin (Kahn 1997, 11; Serpell 2004, 148). Tämä onkin syytä ottaa huomioon aina koira-avusteista opetustyötä suunniteltaessa.

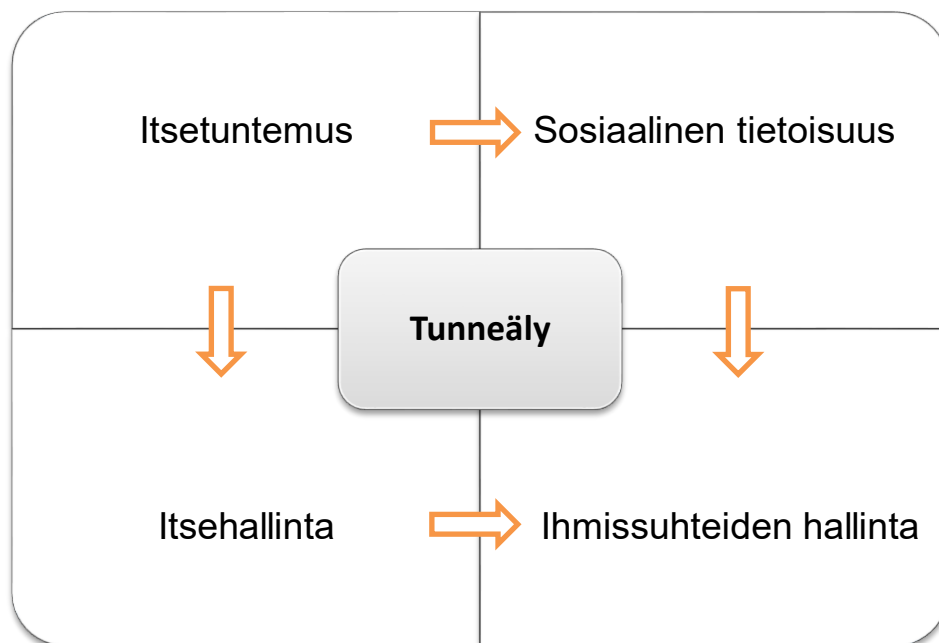
1.3 Tunnetaidot

Tunteet ovat kaikenlaisia elämyksellisiä mielenliikkeitä ja niihin liittyviä ajatuksia, psykologisia ja biologisia tiloja sekä ylykkeitä johonkin toimintaan. Erilaisia tunteita on niin paljon, ettei niille kaikille ole edes nimeä. On kuitenkin olemassa näkemyksiä niin sanotuista perustunteista, joiden ympärille kaikki tunteet rakentuvat. Yhden näkemyksen mukaan näitä

ovat esimerkiksi viha, suru, pelko, nautinto, rakkaus, yllätys, inho ja häpeä. Erilaisia luokitteluja ja näkemyksiä tunteista on kuitenkin paljon, eikä mikään luokittelu ole ainut ja oikea. (Goleman 1997, 341–342.) Ihmiset kokevat tunteita hyvin eri tavoin, ja siihen, miten ihminen tuntee tunteita, vaikuttaa moni asia. Esimerkiksi mieliala ja luonnetyypit ovat tällaisia yksilöllisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat ihmisen tunteiden tuntemiseen. Mielialalla tarkoitetaan varsinaisia tunteita pidempikestoisia ja lievempiä olotiloja. Luonnetyypit taas ovat ihmisen luonteesta johtuvia taipumuksia tietynlaisiin tunteisiin. (Goleman 1997, 342).

Tunnetaidoista (*emotional skills*) on olemassa monia toisiinsa kytkeytyviä teorioita. Tässä tutkimuksessa tunnetaidot määritellään Golemanin (1997) teorian mukaan, joka pohjaa Myerin ja Saloveyn (1990) määrittämään tunneälyn käsitteeseen. Vaikka Goleman käyttää tunneälyn käsitettä, käytetään tässä tutkimuksessa pääosin tunnetaito-käsitettä, sillä se on yleisempi suomalaisessa kirjallisuudessa ja myös perusopetuksen opetussuunnitelmassa käytetään kyseistä termiä (Opetushallitus 2014, 22, 132, 135, 156). Tunnetaidoilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa siis samaa kuin tunneälyllä.

Golemanin teoria valittiin siksi, että se jaottelee tunneälyn käsitteen selkeästi neljään osa-alueeseen. Golemanin mukaan tunneäly koostuu neljästä osa-alueesta, jotka on esitelty kuviossa 2. Näitä osa-alueita ovat itsetuntemus, sosiaalinen tietoisuus, itsehallinta ja ihmissuhteiden hallinta. Nämä kaikki osa-alueet vaikuttavat toisiinsa. (Goleman 2014, 8.) Itsetuntemus tarkoittaa jatkuvaa tietoisuutta omista tunteistaan, eli sitä, että ihminen tarkkailee ja pohtii jatkuvasti omia tunteitaan ja kokemuksiaan. Sosiaalinen tietoisuus perustuu empatiaan, jolla tarkoitetaan kykyä aistia mitä muut ajattelevat ja tuntevat ilman sanoja. Empatiakyky taas rakentuu itsetuntemukseen, sillä omien tunteiden ymmärtäminen auttaa myös muiden tunteiden ymmärtämisessä. Ihmissuhteiden hallintaan ihminen tarvitsee sosiaalista tietoutta ja ihmissuhteiden hallinta auttaa itsehallinnassa. Itsehallinta tarkoittaa tunteiden käsittelemistä niin, että ne sopivat kulloisiinkin tilanteisiin. (Goleman 1997, 65–69, 126.) Kaikki tunneälyn osa-alueet ovat siis vahvasti sidoksissa toisiinsa, ja ollakseen tunneälykäs on ihmisen hallittava kaikki nämä osa-alueet. Näin ollen myös kaikkien tunneälyn osa-alueiden kehittäminen koulussa on suotavaa.

Kuvio 2. Tunneälyn malli Golemanin (2014, 8) jaottelua mukaillen.

Yksinkertaistettuna tunnetaidoilla tarkoitetaan siis taitoa tunnistaa ja käsitellä omia ja toisten ihmisten tunteita. Tunnetaidot käsittävät siis kaikki ne taidot, joiden avulla ihminen säätelee omia tunteitaan tai yrittää ymmärtää miltä toisesta ihmisestä tuntuu. Näitä taitoja ihminen käyttää säädellössään koettuja tunteita, niiden voimakkuutta ja ilmaisua. Tunnetaitojen ollessa hyvät, ihminen tiedostaa ja ymmärtää tilanteeseen liittyvät tunteet ja osaa toimia kyseiset tunteet huomioiden. (Lahtinen & Rantanen 2019, 26–27.)

Tunnetaidot ovat osa jokapäiväistä elämää. Lapsi käyttää tunnetaitoja esimerkiksi kavereiden kanssa leikkiessään sekä omien mielihalujensa ja aggressioiden hallitsemisessa. Omien tunteiden ilmaisemisen lisäksi tunnetaitoihin kuuluu myös muiden tunteiden huomioiminen. Yksi tärkeä taito lapselle onkin oppia ilmaisemaan myös kielteisiä asioita ilman, että loukkaa toisen tunteita. (Jalovaara 2005, 98–99.) Tätäkin tunnetaitoa lapsi tarvitsee joka päivä koulumaailmassa toimiessaan sosiaalisissa tilanteissa muiden oppilaiden ja opettajien kanssa.

Sosiaalisten suhteiden lisäksi tunteilla on suuri merkitys myös oppimiselle, sillä tunteet ja oppiminen ovat tutkitusti yhteydessä toisiinsa. Tunteilla on merkittävä vaikutus ihmisen kognitiivisiin prosesseihin, kuten havainnointiin, keskittymiseen, päättelyyn, ongelmanratkaisuun ja oppimiseen (ks. kuvio 3). Erityisen vahvasti tunteet vaikuttavat keskittymiseen ja käyttäytymisen säätelyyn. (Tyng, Amin, Saad & Malik 2017; Almonkari 2007, 11–12.) Tunteet ovat siis jatkuvasti läsnä ja ohjaavat merkittävästi jokaista

oppimisprosessia ja -tilannetta. Parhaimmassa tapauksessa oppilaiden tunteet ovat mukana tukemassa kaikkea oppimista. Oppilaan oppiessa jotakin uutta ja merkityksellistä, hän kokee aidon onnistumisen tunteen. Tästä seuraa merkityksellisyyden ja itsensä ylittämisen tunteita, jotka vaikuttavat oppimiseen. Myönteiset tunteet yhdessä palautteen vahvistamisen kanssa kannustaa oppilasta kehittämään osaamistaan ja kasvamaan ihmisenä. (Lahtinen & Rantanen 2019, 16.) Myönteisten tunteiden lisäksi jotkin negatiiviseksi koetut tunteet, kuten hämmennys, voivat myös edistää oppimista. Tutkimuksen mukaan hämmennys voi johtaa oppilaan kasvaneeseen keskittymiseen ja johtaa sitä kautta tehokkaampaan oppimiseen. (D’Mello, Lehman, Pekrun & Graesser 2014, 153.) Erilaiset tunteet koulupäivän aikana ovat siis paitsi väistämättömiä, myös toivottavia oppilaan oppimisen kannalta.

Kuvio 3. Tunteiden vaikutus oppilaan kognitiivisiin prosesseihin ja oppimiseen Tyngia ym. (2014) mukailleen.

Yksittäisten oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen merkitys on suuri koko luokan oppilaiden välisen myönteisen vuorovaikutuksen kannalta (Hintikka 2018, 6). Tutkimusten mukaan koko luokan kanssa toteutetut säännölliset tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoitukset vähentävät aggressiivista käytöstä ja kiusaamista (Suomen Mielenterveys ry 2022), mikä vaikuttaa positiivisesti luokan ilmapiiriin. Luokahuoneen ilmapiiri taas vaikuttaa vastaavasti oppimistuloksiin. Luokahuoneen ilmapiirillä on yhtä merkittävä vaikutus oppimiseen kuin oppilaan kyvyillä tai lahjakkuudella. (Lahtinen & Rantanen 2019, 21.) Oppimisen kannalta tärkeintä onkin luottava, välittävä ja oppilasta kannustava ilmapiiri (Kautto-Knape 2012, 104), jonka luomisessa on opettajalla tärkeä rooli (Isokorpi 2004, 129).

Tunnetaidot ovat merkittäviä myös siksi, että ne ovat taitoja, joita oppilaat tarvitsevat myös tulevaisuuden työelämässä. Voidakseen hyvin ja menestyäkseen on ihmisen osattava tulla toimen itsensä ja muiden ihmisten kanssa, sillä vuorovaikutussuhteet ja -tilanteet rakentuvat pitkälti tunnetaitojen ympärille. (Lahtinen & Rantanen 2019, 14–15.) Tunnekasvatuksella ei siis tavoitella vain oppimistuloksia peruskoulun aikana, vaan tunnekasvatuksella pyritään tukemaan oppilaiden hyvinvointia ja työelämässä pärjäämistä myös peruskoulun jälkeen aina aikuisuuteen asti.

1.3.1 Koulun rooli tunnetaitojen kehittämisessä

Ihmisellä on jo syntymässään inhimillisiä tunteita ja tunnetaitojen perusta muodostuu jo varhaislapsuudessa. Onkin erittäin tärkeää, että tunteiden tunnistamisen ja hallitsemisen taitoja opetellaan jo varhain, sillä uusien asioiden tehokas oppiminen edellyttää aina toimivaa tunnepohjaa. (Isokorpi 2004, 127.) Tunnetaitoja voidaan opetella yhtä lailla kuin mitä vain taitoja, eli kokemuksen ja harjoituksen kautta (Lahtinen & Rantanen 2019, 15), mutta niiden opettaminen vaatii aina tutkimusperusteista tietoa interventio-ohjelmista ja konkreettisista käytänteistä (Hintikka 2018, 6). Tunnekasvatukseen liittyvä tutkimus ja kirjallisuus onkin lisääntynyt Suomessa 2000-luvun aikana vauhdilla (esim. esim. Isokorpi 2004; Jalovaara 2005; Lahtinen & Rantanen 2019; Hintikka 2018, Cacciatore & Karukivi 2014) ja samalla on lisääntynyt myös tunnekasvatukseen liittyvän käytännön tietämys (Hintikka 2018, 6).

Varhaiskasvatuksessa tunnetaitojen harjoittelu alkaa tunteiden nimeämisellä, jolloin lapsi oppii nimet omille ja toisten tunteille. Nimeämisen lisäksi lapset voivat harjoitella tunnetaitoja elämysten ja kokemusten kautta. (Jalovaara 2005, 96.) Tutkimusten mukaan lapselle parhaimpia tapoja tunnetaitojen harjoitteluun ovat leikki ja sadut (Isokorpi 2004, 127), joissa lapsi harjoittelee tunnetaitoja juuri kokemuksen ja elämysten kautta. Jo pienikin lapsi tunnistaa esimerkiksi surun, ilon ja pelon esimerkiksi ilmeistä osaamatta välttämättä vielä nimetä näitä tunteita. Hiljalleen lapsi oppii tunteisen nimeämisen lisäksi myös ymmärtämään tunteiden syitä ja aiheuttajia. (Isokorpi 2004, 127.)

Lapsen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että lapsi pystyy kokemaan, tunnistamaan, näyttämään, hillitsemään ja vastaanottamaan erilaisia tunteita. Lapselle on myös erittäin tärkeää opettaa, että kaikki tunteet ovat sallittuja, eikä niitä pidä piilottaa. Tunteitaan on hyvä osata hillitä, mutta ei salata. Vaikeistakin tunteista on hyvä keskustella aikuisen kanssa sopivassa tilanteessa ja turvallisessa ympäristössä, jolloin voidaan kehittää lapsen kykyä käsitellä pettymyksiä ja surua. Pahan olon aiheuttajan oivaltaminen luotettavan aikuisen

kanssa auttaa lasta ymmärtämään paremmin itseään ja muita ihmisiä, eli siis ihmissuhteita. (Isokorpi 2004, 127–128.)

Varhaiskasvatuksen lisäksi myös peruskoulussa tunnetaitoja harjoitellaan usein kokemuksen kautta. Kokemuksellinen tunnekasvatus aloitetaan opittavasta tunnetaidosta keskustelemalla. Sen jälkeen luodaan tilanne, missä oppilas joutuu käsittelemään kyseistä tunneaihetta. Kokemuksellisen oppimistilanteen jälkeen oppilas pohtii kokemaansa ohjatusti, eli esimerkiksi opettajan avulla. (Lahtinen & Rantanen 2019, 15.) Kaikenlainen tunnetaitojen oppiminen vaatiikin aina hyvät ja turvalliset olosuhteet, rohkeutta ja innokkuutta (Lahtinen & Rantanen 2019, 15) sekä opastusta kaikilta lapsen kanssa tekemisissä olevilta aikuisilta (Isokorpi 2004, 127). Opettajien ja muiden koulun aikuisten on siis oltava kannustavia ja kykeneviä ohjaamaan oppilasta tunnetaitojen kehittämisessä.

Kyky ymmärtää tunteita kehittyy lapsen iän myötä (Isokorpi 2004, 127), mutta tunnekehityksessä on silti yksilöllisiä eroja. Joillekin oppilaille esimerkiksi omien tunteiden hallinta on vaikeampaa kuin toisille. Siksi niitä onkin tärkeää harjoitella aina lapsen kehitysvaiheeseen sopivalla tavalla. (Suomen Mielenterveys ry 2022.) Goleman (2014) puhuu koulumaailmaan kehitettyjen ohjelmien puolesta, joiden tarkoitus on kehittää oppilaiden tunnetaitoja lastentarhasta lukioikään asti oppilaiden ikä- ja kehitystasot huomioiden (Goleman 2014, 71).

Yksi tunnekasvatuksen tärkeimmistä tavoitteista on saattaa oppilaat tietoisemmaksi omasta toiminnastaan ja sen vaikutuksesta muihin ihmisiin. Tunnekasvatuksessa olennaista on, että oppilas tiedostaa erilaisten tunteiden olevan läsnä kaikissa tilanteissa ja osaa ottaa ne huomioon tilanteen käsittelyssä. (Lahtinen & Rantanen 2019, 26–27.) Tunnekasvatusta on helppo eheyttää yli oppiainerajojen. Esimerkiksi taito- ja taideaineet tarjoavat hyvän mahdollisuuden tunnetaitojen kehittämiselle. Suunniteltujen harjoitusten lisäksi tunnetaitojen harjoittelussa tärkeää on hyödyntää arjen tarjoamat tilanteet (Jalovaara 2005, 95–97), kuten esimerkiksi oppilaiden välisten erimielisyyksien selvittäminen tai toisen joukkueen voitto jalkapallopelissä liikuntatunnilla.

Koulussa opettajan rooli tunnetaitojen oppimisessa on merkittävä, sillä lapsi tarvitsee aina aikuisen mallin erilaisten tunteiden, kuten esimerkiksi vihan, kanavoimiseen hyväksyttävällä tavalla (Isokorpi 2004, 127). Opettaja toimii myös jatkuvasti oppilailleen roolimallina tunteiden käsittelemisessä ja näyttämisessä (Lahtinen & Rantanen 2019, 9). Virtanen kutsuukin opettajia osuvasti tunnetyöläisiksi heidän tekemänsä vaativan ihmissuhdetyön ja

jatkuvan tunteiden säätelyn ja ilmaisemisen takia (Virtanen 2015, 19). Opettajan onkin hyvä muistaa tarkkailla tietoisesti myös omia tunnereaktioitaan erilaisissa koulun arkisissa tilanteissa. Ohjatakseen oppilaiden tunnetaitojen kehittymistä on opettajalla itsellään oltava riittävä kokemus ja tuntemus tunteiden merkityksestä omassa toiminnassaan. Tunnetaitoja kehittämällä opettaja voi myös lisätä oman opetustyönsä syvyyttä ja merkityksellisyyttä, mikä on tärkeää opettajan jaksamisen ja työssä viihtymisen kannalta. (Lahtinen & Rantanen 2019, 9–10.) Opettajan merkityksellisen roolin lisäksi on muistettava myös kodin ja koulun yhteistyön vaikutus oppilaiden tunnetaitojen kehitykselle. Vanhemmat voivat osaltaan tukea lapsen tunnetaitojen kehittymistä, mikäli heillä on riittävä käsitys tunnetaitojen käsitteestä ja merkityksestä. (Jalovaara 2005, 99.)

1.3.2 Tunnetaidot opetussuunnitelmassa

Opetussuunnitelma on yksi merkittävimmistä dokumenteista, joka ohjaa koulutyötä määrittäen opetukselle tavoitteet, oppiaineiden sisällöt sekä arvioinnin periaatteet (Uusikylä & Atjonen 2000, 46). Tunnetaitojen opettaminen sisältyy vahvasti uuteen perusopetuksen opetussuunnitelmaan (2014). Aiemmissa opetussuunnitelmissa on painotettu yleisesti sosiaalisten taitojen opettamista, mutta vasta uusin perusopetuksen opetussuunnitelma velvoittaa opettamaan oppilaille myös tunne- ja vuorovaikutustaitoja. (Hintikka 2018, 8.) Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen korostuu opetussuunnitelmassa esimerkiksi kaikissa laaja-alaisen oppimisen osa-alueissa. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueita ovat ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), kulttuurinen osaaminen vuorovaikutus ja ilmaisu (L2), itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3), monilukutaito (L4), tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5), työelämätaidot ja yrittäjyys (L6) sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7). Laaja-alaisen osaamisen tavoitteissa toistuu vuorovaikutustaidot, itsensä ilmaiseminen, tunnetaidot, sosiaaliset taidot, käyttäytymis- ja yhteistyötaidot, neuvottelutaidot sekä sovittelu ja ristiriitojen ratkaiseminen. (Opetushallitus 2014, 99–101; 155–158; 281–285.)

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden lisäksi tunnekasvatus on perusopetuksen opetussuunnitelmassa osana vuosiluokilla 1–6 opetettavan ympäristöopin ja vuosiluokilla 7–9 opetettavan terveystiedon oppiainekohtaisia opetuksen tavoitteita. Lisäksi mainintoja tunnetaitoja kehittävästä sisällöstä on muun muassa musiikin, uskonnon ja liikunnan opetuksen tavoitteissa eri luokka-asteilla. (Opetushallitus 2014, 132; 135; 149; 240–241; 398–

400.) Nämä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa tavoitteissa ja sisällöissä toistuvat ilmaisut velvoittavat opettamaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja perusopetuksessa.

1.4 Koira-avusteisen toiminnan vaikutus tunnetaitojen kehittymiseen

Koira-avusteisen toiminnan vaikutuksia tunnetaitojen kehittymiseen on tutkittu jo melko paljon eri näkökulmista. Stetina ym. (2011) tutkivat 5–7 ja 19–45-vuotiaiden ihmisten tunnetaitojen kehittymistä 12 viikkoa kestäneen koira-avusteisen kurssin aikana, jossa keskityttiin tunnistamaan koiran ilmaisemia tunteita. Sekä lasten että aikuisten kyky tunnistaa tunteita kasvoi ja niihin reagoiminen nopeutui kurssin aikana. Tutkimuksen mukaan koiran tunteiden tunnistamisen harjoittelu auttoi siis myös ihmisten välisten tunteiden tunnistamisessa. (Stetina ym. 2011.) Tämä onkin hyvä esimerkki koira-avusteisuuden tarjoamista mahdollisuuksista tunnetaitojen harjoittamisessa sekä lasten että aikuistenkin kanssa.

Työhönsä koulutettu koira voi toimia lapselle esimerkkinä tunteiden tunnistamisen lisäksi myös omien tunteiden ilmaisemisesta. Kun koira on koulutettu, se ei hyväksy ihmiseltä epäasiallista käytöstä ja osaa myös ilmaista sen selkeästi. Liian stressaavaksi tai epämiellyttäväksi olonsa kokeva koira poistuu tilanteesta ja näyttää näin ihmiselle, että tämän käytös oli liikaa. (Stetina ym. 2011.) Koiran poistuminen liian stressaavasta tilanteesta viestii siis lapselle, että tämän käytös ei ollut mukavaa tai sopivaa. Tämä voi joillekin lapsille toimia parempana peilinä oman käytöksen vaikutuksista toiseen, kuin esimerkiksi toisen oppilaan kanssa harjoittelu.

Koiran läsnäolon vaikutuksia tunnetaitoihin on tutkittu myös stressin säätelyn kannalta. Koiran tai muun eläimen läsnäolo voi tutkimuksen mukaan helpottaa erityisesti sellaisia poikia, joiden kyky käyttää toisen apua stressin säätelyssä on heikentynyt. Tämä on oppimisen kannalta merkittävää, sillä stressin säätelykyky vaikuttaa oppimiseen ja koulusuoriutumiseen. Tutkimuksen tulokset tukevat siis vahvasti koirien hyödyntämistä osana opetusta. (Beetz ym. 2012, 352.)

Koira-avusteisuuden hyödyntämistä osana opetusta tukee myös koira-avusteisen opetustyön pioneeriksi kutsutun Taina Järven (2021) näkemykset koira-avusteisuuden hyödyistä oppilaiden tunnetaitojen kehittämisessä. Järven tekemien haastattelujen ja omien kokemustensa mukaan koira toimii koulun tunnetyössä välittäjänä, joka auttaa sekä oppilasta että opettajaa vahvistamaan emotionaalista vuorovaikutusta. (Järvi 2021, 61.) Koira siis ikään

kuin helpottaa opettajan oppilaan välistä sosiaalista kanssakäymistä. Tämä selittynee ainakin osittain sillä, että koirat huomaavat ihmisen tunnetilassa tapahtuvan muutoksen usein nopeammin kuin muut ihmiset (Ikäheimo, 2013, 146). Koira osaa myös itse usein hakeutua luokassa sellaisen oppilaan luo, joka koiran läsnäolosta eniten hyötyy. Koiran läsnäolon luokassa on havaittu vaikuttavan myös empatian ja tunteista puhumisen lisääntymisenä ja tunteiden soveltamisena koiran kautta omaan elämään. Koira voi toimia myös ikään kuin vertaistukena tunnetaitoja opettelevalle lapselle, sillä oppilaan voi olla helppo samaistua koiran tunteisiin. (Järvi 2021, 61–62.) Koiran läsnäolosta voi olla eniten hyötyä juuri sellaiselle oppilaalle, jolla on tunne-elämän kanssa haasteita, sillä koiran kanssa kommunikoiminen voi olla luontevampaa verrattuna vieraan aikuisen kanssa kommunikoimiseen (Latvala-Sillman 2018, 35). Koira tarjoaa siis oppilaalle matalan kynnyksen harjoittelukaverin tunneasioita käsiteltäessä.

1.5 Tutkimusongelmat

Koira-avusteisen toiminnan ja tunnetaitojen kehittymisen yhteyksiin liittyvistä aiemmista tutkimuksista ja niiden tuloksista inspiroituneena haluttiin tutkia tarkemmin koira-avusteisuuden hyödyntämistä tunnekasvatuksessa erityisesti kasvatusalan ammattilaisten näkökulmasta. Aiemmin ei ole tehty tutkimusta siitä, miten koira-avusteisuutta hyödynnetään Suomessa tunnekasvatuksessa, mitä näkemyksiä ammattilaisilla on suunnitelmallisen koira-avusteisen tunnekasvatuksen ja koira-avusteisen opetuksen hyödyistä lasten tunnetaitojen kehittymiselle tai millaisille oppilaille koira-avusteisuudesta olisi eniten hyötyä tunnetaitojen opettelemisessa. Kaikki tutkimuskysymykset keskittyvät selvittämään koira-avusteista opetusta Suomessa toteuttaneiden kasvatusalan ammattilaisten näkemyksiä koira-avusteisuudesta tunnekasvatuksessa. Lopullisiksi tutkimusongelmiksi muotouivat seuraavat kysymykset:

1. Miten vastaajat hyödyntävät koira-avusteisuutta tunnekasvatuksessa?

1.1 Ovatko koira-avusteisesti toteutetut suunnitelmalliset tunnetaitoharjoitukset vastaajien mielestä merkityksellisiä oppilaiden tunnetaitojen kehittymisen kannalta, ja jos ovat niin miten?

2. Miten koira-avusteinen opetus itsessään kehittää oppilaiden tunnetaitoja ilman ennalta suunniteltua tunnekasvatusta?

3. Minkälaisille oppilaille tunnetaitojen harjoittelu koira-avusteisesti on vastaajien mielestä hyödyllisintä?

2 Tutkimusmenetelmä

2.1 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen aineisto kerättiin Webropol-kyselylomakkeella (Liite 1), koska verkon välityksellä toteutettava kysely mahdollisti tehokkaan aineiston keräämisen maantieteellisesti laajaltakin alueelta. Kyselylomakkeen valintaa tuki myös se, että aineistonkeruuhetkellä vielä vallinneet koronarajoitukset eivät estäneet tai hankaloittaneet aineiston keräämistä.

Kyselylomakkeeseen vastatessa opettajilla oli myös oma rauha pohtia vastauksia, toisin kuin esimerkiksi kasvokkain haastatteleamalla, jolloin vastauksen pohtimiseen ja muotoilemiseen ei ole välttämättä niin paljoa aikaa. Lomakkeen avulla pyrittiin siis mahdollistamaan vastaajille enemmän vastausaikaa ja sitä kautta vahvistaa syvällisempi pohdinta ja laajemmat vastaukset kysymyksiin.

Kyselylomakkeen kysymyksiä suunniteltiin ensin Word-tiedostoon, jossa niiden muokkaaminen ja järjesteleminen oli helppoa. Lomakkeen kysymyksiä ei suunniteltu minkään teorian pohjalta, sillä tämä tutkimus ei pohjaa mihinkään teoriaan. Kysymykset keksittiin pääasiassa pohtimalla tutkimusongelmia ja sitä, millaiset kysymykset tuottaisivat niihin vastaavat ja mahdollisimman monipuoliset vastaukset. Kun kysymykset olivat pääosin valmiit ja jäsenneily oikeaan järjestykseen, siirrettiin ne Webropol-palveluun. Webropolissa kysymykset jaoteltiin neljälle sivulle, jotta niihin vastaaminen olisi selkeämpää ja miellyttävämpää. Kyselyn loppuun lisättiin vielä koiran kuva mukavan vastaamiskokemuksen luomiseksi. Kyselyn valmistuttua se jaettiin kahdelle esitestaajalle, jotka tarkistivat kyselyn toimivuuden. Heidän havaintojen pohjalta tehtiin vielä muutamia pieniä muutoksia, jonka jälkeen kyselylomake oli valmis avattavaksi varsinaisille vastaajille.

Tutkimusta suunniteltaessa tutkittiin erilaisia väyliä kyselylomakkeen julkaisemiseen ja mahdollisimman laajan koira-avusteista kasvatustyötä tekevän vastaajajoukon tavoittamiseen. Täksi väyläksi valikoitua nopeasti Facebook-ryhmä Opet ja koirat kasvatustyössä, jossa on melkein 400 jäsentä. Kyseisessä ryhmässä julkaistaan jonkin verran eri tutkielmiin liittyviä kyselyjä, mutta ei kovin usein. Aiempia kyselypyyntöjä tarkastelemalla huomattiin, että ne olivat saaneet myönteisiä kommentteja ja niistä päätellen ihan suotuisan vastaanoton alan ihmisten keskuudessa. Tämän perusteella odotettiin, että ryhmän kautta olisi saatu vastauksia tähänkin kyselyyn. Tavoitteena oli saada vähintään 15 vastausta.

Kysely julkaistiin Opet ja koirat kasvatustyössä -ryhmässä ystävällisten saatesanojen kanssa ensimmäisen kerran 22. 3. 2021 ja toisen kerran 31. 3. 2021. Jälkimmäisellä kerralla kyselyn linkki julkaistiin berninpaimenkoiran kuvan kera laajemman huomion herättämiseksi.

Kahdesta jakokerrasta ja ryhmän suuresta jäsenmäärästä huolimatta kysely keräsi yhteensä vain kuusi vastausta. Vastajien kerääminen Facebook-ryhmän kautta todettiin melko tehottomaksi, joten päätettiin lähestyä koira-avusteista kasvatustyötä tekeviä henkilöitä suoraan sähköpostitse.

Koira-avusteista kasvatustyötä tekevästä henkilöstä ei ole olemassa mitään sivustoa tai listaa, joten heidän nimensä ja yhteistietonsa etsittiin yksitellen internetistä. Erilaisia artikkeleita, uutisia, blogitekstejä ja koulujen verkkosivuja selailemalla löydettiin koira-avusteista kasvatustyötä tekeviä henkilöitä, joiden sähköpostiosoitteen etsittiin yksitellen heidän nimiensä perusteella niiden koulujen yhteystiedoista, joissa he työskentelivät. Yhteensä 43 ihmiselle lähetettiin 2021 kevään ja syksyn aikana sähköpostitse ystävällinen pyyntö tutkimukseen osallistumisesta. Tätä kautta saatiin 15 vastaajaa lisää, jolloin vastauksia kertyi tutkimukseen lopulta yhteensä 21. Webropolin laskurin mukaan kyselyä oli avattu kevään ja syksyn 2021 välillä vastaajien toimesta yhteensä 162 kertaa ja 24 henkilöä oli aloittanut vastaamisen, mutta jättänyt sen kesken.

2.2 Osallistujat

Tähän tutkimukseen osallistui 21 koira-avusteista kasvatustyötä koulukontekstissa tekevää kasvatusalan ammattilaista. Aineisto oli alkujaan tarkoitus kerätä ainoastaan koira-avusteisuutta opetuksessaan hyödyntäviltä luokanopettajilta ja erityisopettajilta, mutta työn edetessä osallistujajoukko laajeni myös muihin kasvatusalan ammattilaisiin. Koira-avusteista kasvatustyötä tekevien kasvatusalan ammattilaisten kirjo on laaja (Koirat kasvatusta ja kuntoutustyössä ry 2022) ja tulosten luotettavuuden takia myös tämän tutkimuksen kohderyhmä haluttiin pitää mahdollisimman heterogeenisena. Lisäksi osallistujajoukon monipuolisuus tuki tutkijan omaa mielenkiintoa selvittää erilaisen koulutustaustan ja eri rooleja koulun arjessa omaavien kasvatusalan ammattilaisten näkemyksiä koira-avusteisuudesta ja erityisesti tunnekasvatukseen liittyen.

Tämän tutkimuksen aineisto koostui kolmen luokanopettajan (14 %), viiden aineenopettajan (24 %), viiden erityisopettajan (24 %), kahden erityisluokanopettajan (9,5 %), yhden koulunkäyntiavustajan (5 %), resurssiopettajan (5 %), ammattiopiston opettajan (5 %), kouluyhteisöohjaajan (5 %) ja työllisyysohjaajan (5 %) vastauksista. Luokka-asteet, joilla

vastaajat opettivat, jakautuivat melko tasaisesti kaikille peruskoulun luokille ja myös lukioon sekä ammattiopistoon. Puolet vastaajista kertoi opettavansa useammalla luokka-asteella samaan aikaan.

Tutkimukseen vastanneiden henkilöiden kokemus koira-avusteisesta opetustyöstä vaihteli.

Vastaajien kokemus koira-avusteisesta opetustyöstä on esitelty tarkemmin kuviossa 4.

Seitsemäntoista vastaajaa (81 %) kertoi koiransa olevan testattu kasvatustyöhön soveltuvaksi

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n soveltuvuuskokeen kautta. Yhden vastaajan koira oli

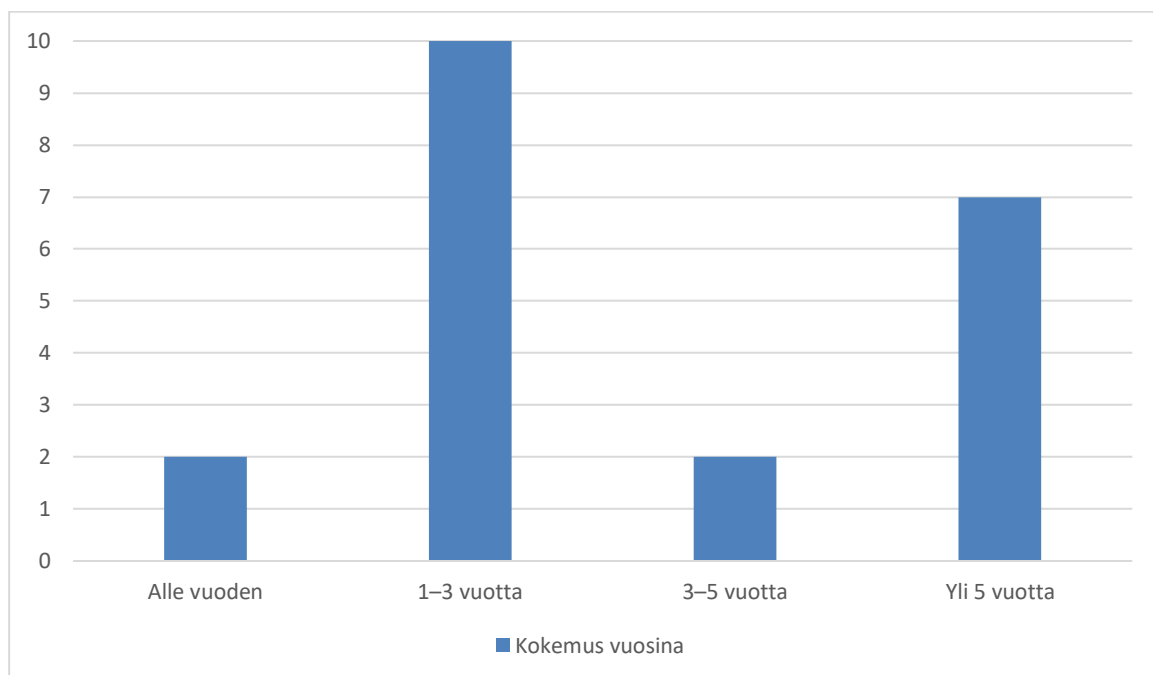
suorittanut eläinavusteiseen valmennukseen liittyvän soveltuvuuskokeen. Lisäksi kaksi

vastaajaa mainitsi koiransa olevan vielä liian nuori soveltuvuuskokeeseen, jonka ikäraja on

yksi vuosi. He molemmat harjoittelivat koiransa kanssa jo koulukoirona olemista ja aikoivat

osallistua soveltuvuuskokeeseen heti kun sen on koiran iän puolesta sallittua. Ainoastaan

yhden vastaajan koiran soveltuvuutta ei ollut testattu millään tavalla.

Kuvio 4. Osallistujien kokemus koira-avusteisesta opetuksesta.

Kaikki vastaajat osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti ja tietoisina siitä, mihin heidän anonymia vastauksiaan käytetään. Osallistumalla tutkimukseen vastaaja antoi luvan hyödyntää vastauksiaan tämän tutkimuksen tekemisessä. Vastaajilla oli lisäksi tiedossa, että tämän tutkimuksen aineistoa säilytetään tämän opinnäytetyön tekemisen ajan turvallisesti

salasanasuojatussa tiedostossa, jonka jälkeen vastaukset tuhotaan. Nämä tiedot kerrottiin jokaiselle osallistujalle kyselylomakkeen ensimmäisellä sivulla. Lisäksi vastaajille tarjottiin mahdollisuus keskeyttää kyselyn tekeminen haluamassaan vaiheessa. Osallistujilla oli myös mahdollisuus esittää tutkimuksen tekijälle tarkentavia kysymyksiä tutkimukseen liittyen sähköpostitse. Yhtään yhteydenottoa kyselyyn liittyen ei kuitenkaan tullut.

2.3 Aineiston käsittely

Webropol-palvelulla luodun kyselyn vastaukset siirrettiin kysymyksittäin taulukoituina yhteen Word- tiedostoon, joka tallennettiin salasanasuojattuun tiedostoon, johon on pääsy ainoastaan tutkimuksen tekijällä. Tämän jälkeen vastaukset luettiin tarkasti läpi mahdollisten tunnistettavien mainintojen varalta. Kahdesta vastauksesta löytyi mainintoja esimerkiksi vastaajien koirien nimistä. Nimet poistettiin vastauksista ja niiden tilalle kirjoitettiin ”koira” vastaajien anonymiteetin säilyttämiseksi ja ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisten periaatteiden (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, jatkossa TENK 2019) noudattamiseksi (TENK 2019, 7–9). Samalla kaikkien vastaajien (V) vastaukset koodattiin koodein V1–V21. Koodaukset helpottavat aineiston tarkastelua ja yksittäisten vastaajien hahmottamista koko aineistosta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105).

Aineistoa analysoitiin aineistolähtöisesti, sillä tutkimuksen tekemistä ei ohjannut mikään teoria, jonka valossa aineistoa olisi haluttu tarkastella. Tämän tutkimuksen luonteen kannalta oli merkityksellisempää analysoida kerättyä aineistoa aineistolähtöisesti, eli nostaa aineistosta esiin merkitykselliset maininnat, jotka eivät ole ennalta sovittuja tai harkittuja (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108). Näin ollen taulukoiduista vastauksista lähdettiin kysymys kerrallaan etsimään tutkimuskysymysten kannalta merkityksellisiä toistuvia vastauksia tai ilmaisuja. Teemoittelussa aineistoa pelkistetään etsimällä sieltä olennaisimmat asiat (Moilanen & Rähä 2010, 55) sekä pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105). Tutkimusongelman kannalta merkitykselliset maininnat koodattiin värikoodien avulla tarkastelun helpottamiseksi niin, että samaan teemaan kuuluvat maininnat värjättiin samalla värillä. Taulukossa 1. esitellään esimerkki toisen tutkimuskysymyksen vastausten värikoodauksesta. Aineistossa toistuvista ja värikoodatuista maininnoista muodostettiin teemoja. Esimerkiksi toisen tutkimusongelman vastauksista muodostettuja teemoja olivat empatiakyvyn kehittyminen, toisen huomioon ottaminen, koira tunteiden peilinä ja koira rauhoittavana ja rentouttavana tekijänä. Samalla aineistoa jäsenneltiin uudelleen siirtämällä samaan teemaan liittyvät maininnat toiseen taulukkoon kyseisen teeman alle aineiston

tarkastelun helpottamiseksi. Kaikkien tutkimuskysymysten aineisto analysoitiin samalla tavalla teemoittelemalla. Näistä eri tutkimusongelmien kohdalla esiin nousseista teemoista muodostui tutkimuksen tulokset, jotka on raportoitu tulososiossa (ks. 4. Tulokset).

Taulukko 1. Esimerkki toiseen tutkimusongelmaan vastaavien vastausten teemoittelusta.

Miettivät koko ajan, miten pitää käyttäytyä , että koira voi olla. Puhuvat enemmän automaattisesti.
Vapauttaa avoimempaan kohtaamiseen ja kanssakäymiseen.
Jo pelkkä koiran läsnäolo ja koiralta saatu välitön palaute toimii peilinä .
Nuoret pitävät parempaa huolta koirasta , kun itsestään ja kavereistaan koulussa. Pelkästään tällä saadaan esiin empaattisuutta , muita tunnetaitoja/käytöstaitoja, vaikka sitä ei olisi erikseen suunniteltukaan.
Empatia , Itsesäätely, kiitollisuus: kaikki tulee koiran ollessa läsnä.
Empatiakyky kehittyy. Koiran fyysinen, hyvä läheisyys tuottaa mielihyvää ja rauhottaa . Oppilaat ottavat koiran tunteet huomioon ja huomauttavat toisilleen esim. että Koira ei tykkää ku me huudetaan.
Heidän on helpompi koiran tunteita havainnoimalla tunnistaa myös omia tunteitaan .
Koira kohtaa aina aidosti oppilaan. Se on vilpitön ja luo ympäristöönsä positiivisuutta. Koiran kanssa toimimisessa on aina otettava huomioon joku muukin , eli tässä tapauksessa koira.
Oppilaat toimivat empaattisemmin , ja empaattisuus tarttuu helpommin oppilaasta toiseen

Koira empatiakyvyn
kehittäjänä

Toisen huomioon
ottaminen

Koira tunteiden
peilinä

Koira rauhoittavana
tekijänä

Aineistoa analysoidessa vastauksista poimittiin sitaatteja, joiden koettiin tukevan ja havainnollistavan selkeästi tutkimuksen tuloksia. Näitä sitaatteja käytettiin tutkimuksen tulososiossa kuvaamaan aineistoa, elävöittämään tekstiä sekä ikään kuin perusteluina tutkimuksen tuloksille, sillä aineiston tulkinta perustuu autenttisiin lainauksiin (Moilanen & Rähä 2010, 64).

3 Tulokset

3.1 Koira-avusteisuuden hyödyntäminen tunnekasvatuksessa

Vastaajista 43 prosenttia (n=9) oli toteuttanut opetuksessaan suunnitelmallista koira-avusteista tunnekasvatusta. He olivat käyttäneet koira monin eri tavoin osana tunnekasvatusta.

Aineistosta nousi selkeästi esiin seitsemän eri teemaa, miten koira hyödynnettiin osana tunnekasvatusta. Aineistosta muodostetut teemat on esitelty taulukossa 2 siinä järjestyksessä, mikä teema oli yleisin. Useammassa vastauksessa oli nimetty useita eri tapoja koiran hyödyntämiseen tunnekasvatuksessa. Ainoastaan yksi vastaaja oli nimennyt vain yhden tavan toteuttaa koira-avusteista tunnekasvatusta. Muissa vastauksissa oli vähintään kaksi eri tapaa, joilla tunnekasvatusta oli toteutettu koiran avustuksella.

Taulukko 2. Vastaajien keinot hyödyntää koira-avusteisuutta tunnekasvatuksessa.

Koira-avusteisuuden hyödyntäminen tunnekasvatuksessa
<ul style="list-style-type: none"> ● Kehujen antaminen ja vastaanottaminen koiran avulla ● Itsesääätelytaitojen harjoittelu koiran avulla ● Tunteiden tunnistaminen ja käsittely koiran kautta ● Koira motivoivana tekijänä ● Koira turvallisuuden tunteen luojana tunteita käsitellessä ● Tunnepelit/ -leikit, joissa koiralla aktiivinen rooli ● Koira-avusteinen tunnetaitoryhmä

Vastaajat olivat harjoitelleet oppilaiden kanssa kehuaan muita ja ottamaan itse vastaan kehuja toisilta. Koira-avusteisesti oli pidetty esimerkiksi kehurinkejä, joissa harjoiteltiin kehujen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehumalla ensin koira tai pohtimalla miten koira voisi kehua oppilasta. Kehujen lisäksi koira-avusteisesti oli harjoiteltu itsesääätelytaitoja poimimalla kyseisiä taitoja koirasta ja pohtimalla niitä sitten oman itsen kannalta. Samoin

erilaisten tunteiden tunnistamista ja käsittelemistä oli harjoiteltu tunnistamalla koiran tunteita ja miettimällä miten koira näyttää ja hallitsee tunteitaan.

V2: Lapsen on helppo kokea tunteita eläimen kautta.

Vastaajat kokivat, että oppilaiden on hyvä harjoitella tunteiden tunnistamista ja käsittelemistä koiran avulla, sillä oppilaan on helppo kokea erilaisia tunteita koiran kautta. Sen lisäksi että koiran koettiin olevan helppo harjoituskaveri tunteiden tunnistamisen ja käsittelyn tueksi, koettiin koiralla olevan myös motivoivia vaikutuksia oppilaisiin. Useasta vastauksesta nousi esiin koiran motivoiva rooli käsitellessä niinkin haastavaa aihetta kuin tunteet. Motivoivaksi oli koettu pelkkä koiran läsnäolo, jonka koettiin tuovan turvaa niin fyysisesti kuin henkisesti. Osa oli yhdistänyt koira-avusteisuuden peleihin ja leikkeihin, joissa oppilas saa ohjata koira esimerkiksi pussien etsimiseen tai nopan pyörittämiseen.

V6: Joillekin oppilaille tunteista puhuminen on hyvin vaikeaa. Koira motivoi osallistumaan näille tunneille, koska olemme pelanneet erilaisia pelejä, joissa oppilaat pääsevät ohjaamaan koira esim. pussien etsimiseen tai nopan pyörittämiseen. Peleistä tulee erilaisia kysymyksiä tai tilanteita, joissa oppilaat saavat miettiä tunteitaan ja toisten tunteita. Samalla voi ihan fyysisesti olla koiran lähellä ja rapsutella koira.

Tässä esimerkissä koira-avusteisesti toteutetussa tunnetaitoharjoittelussa yhdistyi siis koiran rooli motivoivana tekijänä, aktiivisena osallistujana peleihin ja leikkeihin sekä tukena ja turvana tunneasioita käsiteltäessä. Koiran rooli nopan pyörittäjänä ja siten käsiteltävän tunteen valitsijana voi myös madaltaa oppilaille kynnystä osallistua tunnetaitoharjoituksiin. Kun koira hoitaa pyörittämisen, ei oppilas itse ikään kuin joudu valitsemaan käsiteltävää tunnetta.

Ne vastaajat (57 %), jotka eivät olleet toteuttaneet suunnitelmallista tunnekasvatusta koira-avusteisesti, perustelivat vastauksensa pääasiassa samalla tavalla. Seitsemän vastaajaa oli sitä mieltä, että voisi kyllä hyödyntää koira-avusteisuutta tunnekasvatuksessa. Osa heistä ei kuitenkaan tiennyt miten yhdistäisi sen omaan opetettavaan aineeseensa. Nämä vastaajat olivat siis aineenopettajia, joiden opettavien aineiden oppisisältöön eivät tunnetaidot suoranaisesti kuulu. He kaikki kuitenkin mainitsivat, että tunnekasvatus tulee ikään kuin sivutuotteena oppiaineen muun koira-avusteisen toiminnan ohella.

V16: Koska olen aineen opettaja, eikä tunnekasvatus kuulu opetussuunnitelmaan sisältönä omissa aineissani. Toki se tulee esiin erilaisissa tilanteissa ja silloin kyllä, mutta ei suunnitelmallisesti. Toisaalta, esim. olemme suunnitelmallisesti koulussa silloin, kun on esim. kirjoitukset tai YTL: julkistaa tulokset, silloin koira on valmiina auttamaan keskittymisessä tai lohduttamassa.

Yksi koira-avusteisen tunnekasvatuksen toteuttamisen este oli kahden vastaajan mielestä oppilasaines. Yksi vastaaja työskenteli kehitysvammaisten oppilaiden parissa, joiden tunteiden tunnistaminen, ilmaiseminen ja sääteleminen oli todella vaikeaa. Tästä syystä hän ei kokenut voivansa hyödyntää koira-avusteista tunnekasvatusta omassa työssään. Toinen vastaaja taas työskentelee ammattiopistossa, jossa oppilaiden ikäjakauma on 16–50 vuotta, eikä hän tästä syystä kokenut koira-avusteista tunnekasvatusta osaksi omaa opetustaan.

3.2 Koira-avusteisesti toteutettujen suunnitelmallisten tunnetaitoharjoitusten merkitys oppilaiden tunnetaitojen kehittymiselle

Kaikkien vastaajien (100 %) mielestä koira-avusteisesti toteutetut tunnetaitoharjoitukset olivat merkityksellisiä oppilaiden tunnetaitojen kehittymisen kannalta. Useampi vastaaja totesi, ettei mikään tunnekasvatus ole turhaa, vaan kaikenlainen tunnekasvatus on merkityksellistä. Koira-avusteisen tunnekasvatuksen merkityksellisyyttä oppilaiden tunnetaitojen kehittymisen kannalta perusteltiin pääasiassa viiteen teemaan lukeutuvien vaikutuksien. Nämä viisi teemaa on esitelty taulukossa 3.

Taulukko 3. Suunnitelmallisen koira-avusteisen tunnekasvatuksen merkitys oppilaiden tunnetaitojen kehittymiselle.

Suunnitelmallisen koira-avusteisen tunnekasvatuksen merkitys
<ul style="list-style-type: none"> • Suunnitelmallisesti toteutettuna noudatetaan opetussuunnitelmaa • Koiran kohtaamisen helppous • Koira on turvallinen harjoituskaveri • Positiiviset kokemukset tunneasioista • Auttaa keskittymään haastavaan asiaan

Melkein kaikista vastauksista painottui tunnetaitojen ja niiden suunnitelmallisen ja tavoitteellisen harjoittelun tärkeys. Useammassa vastauksessa todettiin, että koira-avusteisen kasvatustyön tulee aina olla suunnitelmallista ja Perusopetuksen opetussuunnitelman (2014) opetukselle asettamien tavoitteiden mukaista. Toiminnan ollessa

suunnitelmallista ja tavoitteellista, sitä tulee vastaajien mukaan myös toteutettua varmemmin, useammin ja suuremmalla panostuksella.

V3: Toiminta koiran kanssa on oltava tavoitteellista ja suunnitelmallista, jotta saavutetaan toivottuja tuloksia. Koira-avusteiset tunnetaitoharjoitukset ovat varmasti mieleisiä oppilaille ja näin niitä tulee tehtyä ehkä useammin.

Turvallisuuden lisäksi koira-avusteisesti toteutettujen tunnetaitoharjoitusten merkityksellisyyttä oppilaiden tunnetaitojen kehittymiselle perusteltiin koiran kohtaamisen helpoudella, sillä koiran kohtaaminen voi olla monelle tunnetaitoja harjoittelevalla lapselle ja nuorelle helpompaa kuin toisen ihmisen kohtaaminen. Koira voi myös toimia motivoivana tekijänä tunneasioita käsiteltäessä. Koiran kanssa toimiminen myös palkitsee lapsen usein nopeammin kuin ihmisten kanssa toimiminen ja koiran avulla haastavampiakin aiheita voidaan käsitellä luontevasti.

V7: Oppilas orientoituu keskusteluun kuin automaattisesti. Koiran kanssa ei tule ”miksi tätä tehdään” -moodia oppilaille. Voidaan käsitellä haasteellisempiakin kysymyksiä luontevasti

Koiran kanssa harjoitellessaan lapsi tai nuori saa myös helpommin positiivisia kokemuksia tunneasioista, mikä voi tehdä niiden harjoittelemisesta jatkossa helpompaa ja mielekkäämpää sekä madaltaa kynnystä käyttää harjoittelemaansa taitoja muiden ihmisten kanssa. Koira myös tukee vastaajien mielestä oppilaiden huomion suuntaamista oikeaan asiaan ja keskittymistä käsiteltävään aiheeseen kuin automaattisesti. Tunneasiat ovat oppilaille usein melko haastavia, mikä voi lisätä vaikeuksia keskittyä kyseiseen asiaan. Vastaajien näkemysten mukaan koira-avusteisesti toteutettuna opettajan ei kuitenkaan tarvitse tunnekasvatuksessa keskittyä niin paljon oppilaiden keskittymiskyvyn suuntaamiseen ja ylläpitämiseen, kun koiran läsnäolo tekee sen opettajan puolesta.

3.3 Koira-avusteisen opetuksen vaikutukset oppilaiden tunnetaitojen kehitykselle ilman suunnitelmallista tunnekasvatusta

Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että koira-avusteinen toiminta edesauttaa jo itsessään oppilaiden tunnetaitojen kehittymistä ilman suunnitelmallista tunnekasvatustakin. Vastauksissa toistui kuitenkin erityisesti neljä teemaa, millä tavoin koira-avusteinen opetus kehittää oppilaiden tunnetaitoja ilman varsinaista suunnitelmallista tunnekasvatusta. Näitä teemoja olivat empatiakyvyn kehittyminen, toisen huomioon ottaminen, koira tunteiden peilinä ja koira rauhoittavana ja rohkaisevana tekijänä. Vastauksissa toistuvat maininnat ja

niistä muodostetut teemat on esitelty tarkemmin taulukossa 4. Empatiakyky ja toisten huomioiminen ovat teemoina hyvin sidoksissa toisiinsa, mutta niitä ei kuitenkaan tässä tutkimuksessa haluttu yhdistää yhden teeman alle. Vastaajat erottelivat kyseiset koira-avusteisuuden hyödyt erikseen, joten ne haluttiin pitää erillään myös tutkimuksen tuloksia analysoidessa.

Taulukko 4. Koira-avusteisen opetuksen vaikutukset oppilaiden tunnetaitojen kehitykseen.

Vaikutus oppilaan tunnetaitoihin	Kuvaus
Empatiakyvyn kehittyminen	Oppilaat toimivat koiran kanssa empaattisemmin ja empatiakyky tarttuu myös oppilaasta toiseen.
Toisten huomioon ottaminen	Oppilaat pitävät koirasta hyvää huolta ja miettivät sen tunteita.
Koira tunteiden peilinä	Koiran tunteita on helpompi lähestyä kuin omia, jolloin tunteita voidaan käsitellä matalammalla kynnyksellä koiran kautta.
Koira rauhoittavana ja rohkaisevana tekijänä	Koiran läheisyys, hoivaaminen ja esimerkki lievittää stressiä, rauhoittaa ja rohkaisee oppilasta käsittelemään tunneasioita.

Puolet vastaajista kokivat oppilaiden empatiakyvyn kehittyvän koira-avusteisen opetuksen myötä. Tätä perusteltiin muun muassa siten, että koiraan on helpompi ottaa kontaktia kuin toiseen ihmiseen, sillä koira koetaan turvalliseksi ja luotettavaksi. Koiralle on myös helpompi osoittaa empatiaa kuin toiselle ihmiselle. Koiraan suunnattu empatia taas tarttuu vastaajien mukaan oppilaasta toiseen ja myös heijastuu oppilaiden väliseen empatiakykyyn. Empatiakyvyn kehittymisen ohella koira-avusteisen opetuksen koettiin kehittävänsä oppilaiden kykyä ottaa toiset huomioon. Toisen huomioon ottaminen toistui myös puolessa vastauksista.

Pääasiassa empatiakyvyn kehittyminen ja toisen huomioon ottaminen mainittiin samoissa vastauksissa, mutta ne oli kuitenkin selkeästi eroteltu toisistaan.

V7: Empatiakyky kehittyi. Koiran fyysinen, hyvä läheisyys tuottaa mielihyvää ja rauhoittaa. Oppilaat ottavat koiran tunteet huomioon ja huomauttavat toisilleen esim. että Koira ei tykkää ku me huudetaan.

Toisen huomioon ottamista avattiin muun muassa siten, että oppilaat miettivät koko ajan koiran ollessa läsnä, että miten heidän pitää olla, jotta koiralla on hyvä olla. Koiran lähellä oppilaat miettivät automaattisesti omaa äänenkäyttöään, liikkeitään ja liikkumistaan sekä sitä, miten ja milloin koira voi koskea. Koiran kanssa toimiessa on aina otettava huomioon joku muu itsensä lisäksi. Muutamassa vastauksessa toistui maininta siitä, miten oppilaat pitävät parempaa huolta koirasta kuin itsestään tai kavereistaan koulussa. Koiran tunteita havainnoimalla oppilas oppii tunnistamaan erilaisia tunteita ja eleitä. Näin hän oppii tunnistamaan myös omia ja muiden oppilaiden tunteita. Tällaisessa tilanteessa koira-avusteisuudesta on hyötyä erityisesti niille oppilaille, joilla on vaikeuksia lähestyä omia tunteitaan.

V5: Nuoret pitävät parempaa huolta koirasta, kun itsestään ja kavereistaan koulussa. Pelkästään tällä saadaan esiin empaattisuutta, muita tunteita/käytöstaitoja, vaikka sitä ei olisi erikseen suunniteltukaan.

Sen lisäksi, että oppilaat oppivat toisen huomioon ottamisen taitoa koiran kanssa toimiessaan, oppivat he myös havaitsemaan ja tunnistamaan toisen tunteita kiinnittämällä huomiota koiran tunteisiin. Koira tunteiden peilinä -teema nousi esiin kuudesta vastauksesta. Koira toimii oppilaille ikään kuin peilinä, jonka kautta voi harjoitella tunteiden tunnistamista sekä oman käyttäytymisensä vaikutuksia toisen tunteisiin. Tätä perusteltiin muun muassa sillä, että koiralta oppilas saa aina välittömän ja rehellisen palautteen toiminnastaan. Koira voi toimia myös eräänlaisena peilinä omien tunteiden pohtimiselle ja niistä puhumiselle, sillä koira on esimerkkinä turvallinen.

V13: Koiran tunteita on helpompi lähestyä kuin omia.

V8: Heidän [oppilaiden] on helpompi koiran tunteita havainnoimalla tunnistaa myös omia tunteitaan.

Koiran läsnäolon, fyysisen läheisyyden ja hoivaamisen mainittiin myös lievittävän oppilaiden stressitiloja, rauhoittavan heitä sekä tuovan heille turvallisuuden tunnetta ja rohkaisua. Esimerkiksi tunteista puhuessa koiran silittely tuottaa oppilaille mielihyvää rauhoittaen ja

vapauttaen oppilaat avoimempaan kohtaamiseen ja kanssakäymiseen. Näin tunteista puhuminen voi olla oppilaille helpompaa, kun tuki ja turva on lähellä.

V11: Koiran fyysinen, hyvä läheisyys tuottaa mielihyvää ja rauhoittaa. Koiran hoivaaminen lievittää stressitiloja ja vapauttaa endorfiinia! Oppilas parhaimmillaan pääsee näkemään, että koira toimii sinnikkäästi periksi antamatta, epäonnistuu, mutta yrittää silti, pyytää ohjaajalta ohjausta, ei koskaan tuomitse, vaikka oppilas tekisi virheen vaan suhtautuu edelleen yhtä hyväksyvästi ja kannustavasti. Näiden esimerkkien avulla oppilas saattaa samaistua ja rohkaistua toimimaan itse oman oppimisensa eduksi.

Koira on siis turvallinen tuki opetustilanteissa, sillä se ei naura, vaan on vilpittömästi oppilaan tukena epäonnistumisista huolimatta. Koira voi myös toimia oppilaalle positiivisena mallina koulutyössä. Oppilas voi koiran toimintaa seuraamalla huomata, että koirakin tekee virheitä ja epäonnistuu. Koira on kuitenkin sinnikäs yrittämään uudelleen ja pyytää ohjeita ohjaajaltaan. Tämä voi rohkaista oppilasta itseäänkin toiminaan samoin oman oppimisensa eduksi. Koira on siis oppilaille oivallinen esimerkki sinnikkäästä työskentelystä sekä itsensä ja omien virheidensä hyväksymisestä.

3.4 Koira-avusteisesta tunnetaitojen harjoittelusta hyötyvät oppilaat

Vastaajista kahdeksan (38 %) oli sitä mieltä, että koira-avusteinen tunnekasvatus olisi yhtä hyödyllistä ihan kaikille oppilaille, kunhan oppilas vain pitää koirista. Lisäksi vastaajat huomioivat myös ne oppilaat, jotka saattavat olla allergisia tai pelätä koiria. Nämä seikat huomioon ottaen iso osa vastaajista koki koira-avusteisen tunnekasvatuksen olevan yhtä hyödyllistä kaikille oppilaille.

Kolmetoista vastaajaa (62 %) nimesi erilaisia haasteita, joiden kanssa osa oppilaista kamppailee koulun arjessa. Näiden kolmetoista vastaajan mielestä koira-avusteisesta tunnekasvatuksesta olisi eniten hyötyä juuri näistä haasteista kärsiville oppilaille.

Vastauksissa painottui selkeimmin kolme haastetta, joiden käsittelemisessä koiran läsnäolosta koettiin olevan erityisesti hyötyä. Näitä haasteita olivat haasteet omien ja muiden tunteiden tunnistamisessa ja niihin reagoimisessa, keskittymisen vaikeus ja arkuus. Lisäksi vastauksista nousi esiin itsetunnon ongelmista kärsivät ja aggressiiviset oppilaat. Aineistosta esiin nousseet teemat on esitelty taulukossa 5.

Taulukko 5. Oppilaat, jotka hyötyivät vastaajien mielestä eniten koira-avusteisesta tunnekasvatuksesta.

Koira-avusteisesta tunnekasvatuksesta hyötyvät oppilaat
<ul style="list-style-type: none"> • Vaikeudet omien ja muiden tunteiden tunnistamisessa ja niihin reagoimisessa • Levottomuus ja keskittymisen vaikeus • Arkuus • Itsetunnon ongelmat • Aggressiivisuus

Tunne-elämän haasteista kärsiville oppilaille koira-avusteisuudesta koettiin olevan erityisesti hyötyä koiran tarjoaman turvallisuuden takia. Tunteista puhuminen ja niiden tunnistamisen harjoittelu koiran kautta koettiin turvalliseksi tavaksi oppilaiden kannalta.

V6: Oppilas, jonka on vaikea tunnistaa tunteita muissa tai itsessään voi hyötyä koiran kanssa harjoittelusta (tunteiden tunnistamisen opettelu koiran kautta/avulla). Toisaalta koira saattaa helpottaa kontaktin ottamista muihin ihmisiin ja tätä kautta päästään käsiksi tunnetaitoihin.

Keskittymisen vaikeuksissa koiran koettiin auttavan oppilasta rauhoittumaan, rentoutumaan ja keskittymään meneillä olevaan tehtävään. Aroille ja pelokkaille oppilaille koiran läsnäolon koettiin tarjoavan turvaa, rohkaisua ja hyvää mieltä. Tätä perusteltiin sillä, että koira hyväksyy jokaisen oppilaan sellaisenaan, on ystävällinen eikä koskaan arvostele oppilasta. Koiran kautta on myös helpompi aloittaa keskustelua, jos muuten ei ehkä uskaltaisi.

V14: Yksi erityisesti hyötyvä ryhmä on hiljaiset/ujot/syrjäänvetäytyvät/arat oppilaat, koska koirasta on helppo alkaa keskustella eikä koira arvostele. Toinen ryhmä voisi olla oppilaat, joilla on vaikeuksia keskittyä/rauhottua, koska koiran läsnäolo useimmiten rauhoittaa ja auttaa keskittymään.

V8: Esim. vetäytyville ja aroille (eniten hyötyä), koska koiralle he uskaltavat jutella ja saavat rohkaisevia hyväksytyksi tulemisen kokemuksia ja onnistumisen elämyksiä. Samoin rajuille ja levottomille, jotka saavat koiran kanssa kokemuksia omasta herkstä puolestaan ja joita koiran silittäminen selkeästi rauhoittaa.

Vastauksissa mainittiin koira-avusteisesti toteutetun tunnekasvatuksen olevan hyödyllisintä myös itsetunto-ongelmista kärsiville oppilaille. Tällainen oppilas voi saada koiralta apua itsensä hyväksymiseen ja onnellisuuden tunteen löytämiseen. Lisäksi vastauksissa mainittiin

koira-avusteisen tunnekasvatuksen hyödyllisyys aggressiivisille oppilaille, jotka suuttuessaan saattavat satuttaa muita oppilaita. Koiran läsnäolo voi rauhoittaa aggressiivista oppilasta ja auttaa käsittelemään suuttumuksen tunteen muilla keinoilla kuin fyysisesti.

Koira-avusteisuudella koettiin siis selkeästi olevan paljon hyötyjä oppilaiden tunnetaitojen kehittymisen kannalta, oli tunnekasvatus ennalta suunniteltua tai ei. On kuitenkin huomioitava myös toinen näkökulma näille hyödyille. Tutkimuksen aineistosta nousi useassa kohdassa esiin myös se tärkeä seikka, että koira-avusteisuus on kaikista sen tarjoamista hyödyistä huolimatta kuitenkin vain yksi keino tunnekasvatuksen välineeksi, eikä välttämättä sovi kaikille.

V18: Hyvin suunnitellut tunnetaitoharjoitukset voivat olla merkityksellisiä oppilaan tunnetaitojen kehittymisen kannalta. Täytyy kuitenkin muistaa, että koirapedagogiikka on yksi tapa harjoitella/tehdä muiden joukossa ja se ei sovi kaikille.

Vaikka koira-avusteisten tunnetaitoharjoitusten koettiin siis olevan merkityksellisiä oppilaiden tunnetaitojen kehittymisen kannalta, ottivat vastaajat myös huomioon sen, ettei koira-avusteisuus sovi kaikille oppilaille tai opettajille. Koira-avusteisuuden sopimattomuus esimerkiksi kehitysvammaisille tai aikuisille opiskelijoille kävikin ilmi jo perusteluissa siihen, miksi osa vastaajista ei ollut toteuttanut tunnekasvatusta koira-avusteisesti. Maininta siitä, että koirapedagogiikka on vain yksi tapa muiden joukossa, viestii monipuolisten opetusmenetelmien hyödyistä tässäkin asiassa. Eli vaikka koira-avusteisuus koetaan hyväksi menetelmäksi, ei tule unohtaa myös muiden menetelmien monipuolista käyttöä.

4 Pohdinta

4.1 Tutkimuksen päätulokset ja johtopäätökset

Tämän tutkimuksen päätavoitteena oli selvittää kasvatusalan ammattilaisten näkemyksiä koira-avusteisesta tunnekasvatuksesta. Tutkimuksessa perehdyttiin siihen, miten kasvatusalan ammattilaiset hyödyntävät koira-avusteisuutta tunnekasvatuksessa, kokevatko koira-avusteista kasvatustyötä tekevät ammattilaiset suunnitelmalliset koira-avusteiset tunnetaitoharjoitukset merkityksellisiksi oppilaiden tunnetaitojen kehittymisen kannalta ja millaisille oppilaille tunnetaitojen harjoittelu koira-avusteisesti olisi hyödyllisintä ja miksi. Lisäksi tutkimuksessa tutkittiin kehittäkö kaikenlainen koira-avusteinen toiminta oppilaiden tunnetaitoja ja jos kehittää, niin millä tavoin.

4.1.1 Koira-avusteista tunnekasvatusta toteutetaan monipuolisesti

Koira-avusteista tunnekasvatusta toteutetaan tulosten mukaan hyvin monipuolisesti. Kaikki suunnitelmallista koira-avusteista tunnekasvatusta tehneet vastaajat nimesivät useampia eri tapoja koira-avusteisen tunnekasvatuksen toteuttamiseksi. Koiraa oli hyödynnetty kehujen antamisen ja vastaanottamisen harjoitteluun, itsesäätelytaitojen harjoitteluun sekä tunteiden tunnistamisen harjoitteluun. Lisäksi koiraa oli käytetty opiskeluun motivoivana tekijänä, turvallisuuden tunteen luojana, sekä osana erilaisia tunnepelejä ja -leikkejä. Koira-avusteisen tunnekasvatuksen opetusmenetelmien monipuolisuudesta voidaankin päätellä, että koira-avusteisessa tunnekasvatuksessa ainoa rajoittava tekijä taitaa olla opettajan mielikuvitus.

Tutkimuksen mukaan tunnekasvatusta toteutettiin koiran avulla muun muassa niin, että oppilaat harjoittelivat tunteiden tunnistamista ja käsittelemistä koiran kautta. Voidaan siis päätellä, että näissä harjoituksissa on ollut tavoitteena oppilaiden tunteiden tunnistamisen ja käsittelyn kehittyminen. Aiemman tutkimuksen mukaan koiran ilmaisemien tunteiden tunnistamisen harjoittelu on auttanut lapsia kehittämään kykyä tunnistaa sekä koiran tunteita, että myös muiden ihmisten tunteita (Stetina ym. 2011). Näin ollen tunteiden tunnistamiseen liittyvät harjoitukset ovat aiempien tutkimusten valossa tarjonneet oppilaille mahdollisuuden kehittää tunteiden tunnistamisen taitoa.

Koira hyödynnettiin tunnekasvatuksessa myös tuomaan oppilaille turvallisuutta tunneasioita käsiteltäessä, koska tunteista puhuminen koettiin oppilaille usein melko vaikeaksi. Koiran turvallisuus tunneasioissa nousikin esiin myös yhtenä suunnitelmallisen koira-avusteisen

tunnekasvatuksen hyötynä. Vastaajien ajatus koiran tuomasta turvallisuuden tunteesta noudattaa samaa linjaa myös Levinsonin (1969) näkemysten kanssa, sillä hän koki koiran tuovan turvallisuuden tunnetta ja sitä kautta edesauttavan lasten terapiaistuntoja (Levinson 1969). Koiran hyödyntäminen kehujen antamisen ja vastaanottamisen harjoitteluun viestii myös osaltaan siitä, että koira tarjoaa turvallisen oppimisympäristön lisäksi myös mahdollisuuden erilaisten tunnetaitojen turvalliseen harjoitteluun ilman pelkoa epäonnistumisesta tai nolatuksi tulemisesta.

Koiraa käytettiin tunnekasvatuksessa myös oppimiseen motivoivana tekijänä ja osana erilaisia tunnepelejä ja -leikkejä. Näissä peleissä ja leikeissä koiran rooli liittyi myös joko motivointiin tai oppimiseen innostamiseen. Pelkkä koiran läsnäolo oppimistilanteessa koettiin jo itsessään innostavaksi ja motivoivaksi tekijäksi. Sen lisäksi koiran ohjaamisen koettiin olevan oppilaille palkitsevaa ja motivoivan myös sitä kautta toiminnalliseen oppimiseen yhdessä koiran kanssa.

Kaiken kaikkiaan suunnitelmallisen koira-avusteisen tunnekasvatuksen toteuttaminen oli hieman ristiriidassa sen kanssa, miten tärkeäksi tunnekasvatus koettiin. Kaikki vastaajat kokivat tunnekasvatuksen erittäin tärkeäksi oppilaiden tunnetaitojen kehittymisen kannalta, mutta silti vain noin puolet koira-avusteista opetusta toteuttavista vastaajista oli hyödyntänyt koiraa tunnekasvatuksessa suunnitelmallisesti. Tämä herättää huolen siitä, että muistetaanko tunnekasvatukseen panostaa tarpeeksi koulun arjessa, vai ajatellaanko sen tulevan ikään kuin siinä samassa, kun tehdään muita juttuja. Tämän tutkimuksen tulokset viittaavat ainakin koira-avusteisen opetuksen osalta siihen, että tunnekasvatuksen koetaan hoituvan muun koira-avusteisen opetuksen sivussa. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että koira-avusteinen opetus itsessään kehittää jo oppilaiden tunnetaitoja, vaikka kyseessä olisi esimerkiksi koira-avusteisesti toteutettu matematiikan tunti. Onkin siis hyvä pohtia suunnitelmallisen tunnekasvatuksen tarpeellisuutta opetuksessa, jos tunnetaidot kehittyvät ilman varsinaista suunnitelmallista tunnekasvatustakin. Kaikenlaiset positiiviset kokemukset koira-avusteisuuden parissa auttavat varmasti oppilaiden tunnetaitojen kehittymistä, mutta tunnekasvatukseen on silti panostettava myös muuten.

4.1.2 Koira-avusteinen tunnekasvatus on merkityksellistä oppilaiden tunnetaitojen kannalta

Kaikki tutkimuksen osallistujat kokivat suunnitelmalliset koira-avusteiset tunnetaitoharjoitukset merkityksellisiksi oppilaiden tunnetaitojen kehittymisen kannalta. Suunnitelmallisten koira-avusteisten tunnetaitoharjoitusten hyödyiksi koettiin

opetussuunnitelman toteuttaminen, koiran kohtaamisen helppous ja turvallisuus, positiiviset kokemukset tunneasioista sekä keskittymisen tuki opiskeltavaa asiaa kohtaan.

Koiran kohtaamisen helppous ja turvallisuus sekä positiivisten kokemusten luominen oppilaalle ovat linjassa aiempien tutkimusten kanssa. (Levinson 1969, Järvi 2020, 28,30.) Tutkimuksen mukaan yksi suunnitelmallisten koira-avusteisten tunnetaitoharjoitusten hyöty on se, että koira auttaa oppilaita keskittymään haastavaan asiaan, eli tunteisiin. Tulos on saman suuntainen aiempien tutkimustulosten kanssa, joiden mukaan koiran rauhallinen olemus auttaa lasta pysymään rauhallisena ja sitä kautta myös keskittymään paremmin opiskeltavaan asiaan (Melson 2001, 130).

Suunnitelmallisten koira-avusteisten tunnetaitoharjoitusten hyödyiksi ei nimetty mitään varsinaista tunnetaitoa tai sen osa-aluetta, vaan hyödyt keskittyivät pikemminkin koiran vaikutukseen oppilaan oppimistilannetta tukevana tekijänä. Useampi vastaaja nimesi suunnitelmallisten koira-avusteisten tunnetaitoharjoitusten yhdeksi hyödyksi sen, että suunnitelmallisesti tehtynä toteutetaan opetussuunnitelmaa tunnekasvatuksen osalta. Samat vastaajat eivät kuitenkaan osanneet nimetä yhtään varsinaista tunnetaitoa, jota suunnitelmallisesti toteutettu koira-avusteinen tunnekasvatus kehittäisi. Tämä saikin pohtimaan, että toteutetaanko silloin opetussuunnitelmaa, jos mikään taito ei kehity. Suunnitelmallisen koira-avusteisen tunnekasvatuksen hyötyjen sijaan voisikin olla mielekkäämpää kiinnittää enemmän huomiota ilman varsinaista suunnitelmallista tunnekasvatusta tapahtuvaan tunnetaitojen kehittymiseen koira-avusteisen opetuksen ohella.

4.1.3 Koira-avusteinen opetus kehittää empatiataitoja ja toisen huomioon ottamista

Tutkimuksen tulosten mukaan koira-avusteinen opetus tarjoaa oppilaalle mahdollisuuden empaattiseen vuorovaikutukseen ja empatiakyvyn kehittymiseen. Tämä tulos on hyvin saman suuntainen aiempien tutkimustulosten kanssa koira-avusteisen opetuksen vaikutuksista oppilaiden empatiakykyyn (Hergovich, Monshi, Semmler & Zieglmayer 2002, 47; Kortschal & Ortbauer 2003, 156). Steinin (1964) mukaan empaattinen vuorovaikutus luo perustan empatian ja tunne-elämän kehitykselle sekä sosiaalisille taidoille (Stein 1964, 10) ja tässä tutkimuksessa tämän empaattisen vuorovaikutuksen oppilaalle mahdollisti opetustilanteeseen tuotu koira. Tässäkin tutkimuksessa esiin nousseet empatiakyvyn kehittyminen ja toisten huomioon ottaminen ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa, sillä toisten huomioon ottaminen vaatii empatiakykyä. Tutkimuksen tulokset mukailevat siis Golemanin (1997, 2014) näkemyksiä tunnetaitojen eri osa-alueiden kehittymisestä ja vaikutuksesta toisiinsa. Goleman

jaotteli tunnetaidot itsetuntemukseen, sosiaaliseen tietoisuuteen, ihmissuhteiden hallintaan ja itsehallintaan, jossa sosiaalinen tietoisuus perustuu empatiakykyyn ja ihmissuhteiden hallinta sosiaaliseen tietoisuuteen, itsehallintaan ja itsetuntemukseen. (Goleman 1997, 65–69; 2014, 8.) Tämän tutkimuksen tulosten perusteella koira-avusteinen opetus kehittää Golemanin jaottelua mukailleen sosiaalisen tietouden ja ihmissuhteiden hallinnan osa-alueita. Näin ollen on oppilaiden tunnetaitojen eri osa-alueiden kehittymisen kannalta erittäin merkityksellistä, että he saavat koira-avusteisen opetuksen myötä mahdollisuuden kehittää empatiataitojaan.

Ilman suunnitelmallista tunnekasvatusta toteutetun koira-avusteisen opetuksen yhdeksi hyödyksi koettiin koiran kyky toimia oppilaalle ikään kuin tunteiden peilinä, jonka kautta voi opetella tunteiden tunnistamista, käsitellä tunteita matalammalla kynnyksellä ja saada välitöntä palautetta omista tunteistaan ja toiminnastaan. Omien tunteiden hallitseminen ja ilmaiseminen ovat tärkeimpiä sosiaalisia kykyjä (Goleman 1997, 146), joita oppilas tarvitsee jatkuvasti koulun arjessa. Näin ollen voidaankin päätellä, että koira-avusteinen opetus tarjoaa oppilaille hyvän mahdollisuuden harjoitella niin koulumaailmassa kuin koko elämässäkin tärkeitä taitoja.

Yhdeksi koira-avusteisen opetuksen hyödyksi koettiin koiran rauhoittava ja rohkaiseva luonne. Koiran koettiin tuovan oppilaille mielihyvää, lievittävän stressitiloja, rauhoittavan oppilaita ja tarjoavan hyviä samaistumisen kohtia oman oppimisen eduksi toimimiseksi. Tulokset ovat vahvasti yhteneviä muun muassa Levinsonin (1969), Latvala-Sillmanin (2018) ja Ikäheimon (2020) näkemysten kanssa koiran rauhoittavasta ja rohkaisevasta vaikutuksesta (Levinson 1969; Latvala-Sillman 2018, 12; Ikäheimo 2020, 92). Levinson (1969) nosti esiin koiran tuomitsemattoman ja hyväksyvän perusluonteen, jonka avulla voidaan luoda turvallinen ympäristö lapsille. (Levinson 1969.) Vaikka Levinson hyödynsi koiran tuomaa rauhoittavaa ja rohkaisevaa vaikutusta lasten terapiassa, sama vaikutus on tämän tutkimuksen tulosten mukaan havaittavissa myös koulumaailmassa. Turvallisen oppimisympäristön luominen jokaiselle oppilaalle on yksi koulun tärkeimmistä tehtävistä. Jos koiran avulla voidaan saavuttaa ainakin osalle oppilaista turvallisempi ja luottavaisempi ympäristö esimerkiksi luku- tai tunnetaitoharjoituksia varten, on se varmasti kannattavaa.

4.1.4 Koira-avusteinen opetus on koira-avusteista tunnekasvatusta merkityksellisempää oppilaiden tunnetaitojen kehittymisen kannalta

Tässä tutkimuksessa nousi selkeästi esiin erot suunnitelmallisen ja suunnittelemattoman koira-avusteisen tunnekasvatuksen hyötyjen välillä. Koira-avusteisen opetuksen koettiin

kehittävän oppilaiden empatiakykyä ja toisen huomioon ottamisen taitoa. Lisäksi koiran koettiin toimivan ikään kuin peilinä tunteiden käsittelyssä ja rauhoittavana ja rohkaisevana tekijänä tunneasioita opetellessa. Suunnitelmallisesti toteutetun koira-avusteisen tunnekasvatuksen hyödyiksi koettiin koiran kohtaamisen helppous, koiran turvallisuus, positiiviset kokemukset tunneasioista ja oppilaan keskittymisen tukeminen. Nämä esiin nousseet erot voidaan nähdä jopa tämän tutkimuksen tulosten mielenkiintoisimpana antina, ja niitä onkin mielekästä pohtia tarkemmin. Koira-avusteisen opetuksen hyötyjä koira-avusteisen suunnitelmallisen tunnekasvatuksen hyötyihin voidaan tarkastella taulukosta 6.

Taulukko 6. Suunnitelmallisen koira-avusteisen tunnekasvatuksen hyödyt verrattuna koira-avusteisen opetuksen hyötyihin.

Suunnitelmallisen koira-avusteisen tunnekasvatuksen hyödyt	Koira-avusteisen opetuksen hyödyt ilman suunnitelmallista tunnekasvatusta
<ul style="list-style-type: none"> • Toteutetaan opetussuunnitelmaa • Koiran kohtaamisen helppous • Positiiviset kokemukset tunneasioista • Auttaa keskittymään asiaan 	<ul style="list-style-type: none"> • Empatiakyvyn kehittyminen • Toisen huomioon ottaminen • Koira tunteiden peilinä • Koira rauhoittavana ja rohkaisevana tekijänä

Suunnitelmallisen ja suunnittelemattoman koira-avusteisen tunnekasvatuksen hyötyjä vertaamalla voitiin huomata, että suunnitelmallisten koira-avusteisten tunnetaitoharjoitusten hyödyt keskittyivät pääasiassa siihen, millaisen harjoittelumahdollisuuden koira oppilaalle tarjoaa. Hyödyt tuntuvat siis jäävän ikään kuin harjoitteluasteelle, eivätkä vastaajat nimenneet selkeitä kykyjä tai taitoja, joita suunnitelmalliset koira-avusteiset tunnetaitoharjoitukset oppilaille kehittäisivät. Toki voi olla, että oppilaat kehittävät joitain kykyjä ja taitoja koiran tarjoaman harjoittelumahdollisuuden myötä, mutta ainakaan mitään konkreettisia kehityskohtia ei tässä tutkimuksessa noussut esille. Sen sijaan ilman varsinaista suunnitelmallista tunnekasvatusta toteutetut koira-avusteiset harjoitukset kehittivät vastaajien mielestä selkeästi kahta tärkeää taitoa, empatiakykyä ja toisten huomioon ottamisen taitoa. Näiden konkreettisten taitojen lisäksi kaikenlainen koira-avusteinen opetus tarjosi oppilaille

mahdollisuuden peilata omia tunteitaan koiran kautta sekä rauhoittaa ja rohkaista oppilaita toimimaan koulun arjessa. Eli kahden konkreettisen taidon kehittämisen lisäksi koiran hyöty koettiin suunnitelmallisten koira-avusteisten tunnetaitoharjoitusten hyötyjen tavoin enemmänkin tunnekasvatuksen välineenä olemiseksi, eikä varsinaisten taitojen kehittämiseksi.

Onkin mielenkiintoista pohtia suunnitelmallisten koira-avusteisten tunnetaitoharjoitusten merkityksellisyttä koulumaailmassa, jos se tarjoaa ainoastaan erilaisia harjoittelumahdollisuuksia oppilaille siinä missä ilman varsinaista tunnekasvatusta toteutetut koira-avusteiset harjoitukset kehittävät selkeästi näitä kahta erittäin tärkeää taitoa. Tämän perusteella voidaankin ajatella kaikenlaisen koira-avusteisen opetuksen itsessään olevan tehokkainta ja hyödyllisintä oppilaille, mikäli sen aikana voidaan oppia esimerkiksi matematiikkaa ja samalla kehittää empatiakykyä ja toisten huomioimista. Eli tunnetaitojen kehittymisen kannalta ei välttämättä kannata keskittyä pelkästään tunneasioiden käsittelemiseen, vaan antaa tunnetaitojen kehittyä esimerkiksi laskemalla matematiikan tehtäviä koira-avusteisesti.

4.1.5 Koira-avusteisesta tunnekasvatuksesta hyötyvät eniten tunnetaitojen haasteista kärsivät oppilaat

Tutkimuksessa selvitettiin myös millaisille oppilaille tunnetaitojen harjoittelu koira-avusteisesti olisi koira-avusteista kasvatustyötä tehneiden vastaajien mielestä hyödyllisintä. Tuloksissa nousi selkeästi esiin oppilaat joilla on vaikeuksia tunnetaitojen kanssa, levottomuutta tai keskittymisen vaikeutta, arkuutta, itsetunnon ongelmia tai aggressiivisuutta. Kun näitä haasteita pohditaan suhteessa Golemanin (2014, 8) tunneälyn osa-alueisiin, voidaan huomata näiden haasteiden olevan yhteydessä tunneälyn, eli tunnetaitojen, eri osa-alueisiin. Haasteet omien ja muiden tunteiden tunnistamisessa ja niihin reagoimisessa voidaan yhdistää itsetuntemuksen, sosiaalisen tietoisuuden ja ihmissuhteiden hallinnan haasteisiin. Levottomuus ja keskittymisen vaikeus voidaan nähdä itsehallinnan haasteina. Arkuus ja itsetunnon ongelmat taas voidaan yhdistää itsetuntemuksen puutteisiin ja aggressiivisuus puutteisiin itsehallinnassa ja sosiaalisessa tietoudessa. Nämä kaikki haasteet liittyvät siis hyvin vahvasti tunnetaitojen eri osa-alueisiin, ja voisikin melkein tiivistää niiden oppilaiden hyötyvän eniten koira-avusteisesta tunnekasvatuksesta, joilla on jollain tunnetaitojen osa-alueella haasteita. Eli tutkimuksen tulosten mukaan kaikki oppilaat hyötyvät koira-avusteisesta tunnekasvatuksesta, mutta erityisesti ne oppilaat, joilla on tunnetaidoissa

puutteita. Tämä näkemys on linjassa Latvala-Sillmanin (2018) kanssa, jonka mukaan koira tunne-elämän haasteista kärsivä oppilas voi harjoitella koiran avulla luontevammin muiden kanssa kommunikoimista (Latvala-Sillman 2018, 35). Näin ollen koira-avusteista tunnekasvatusta voidaan siis suositella kaikille oppilaille, mutta erityisesti kaikille tunnetaitojen haasteiden kanssa kamppaileville.

Siitä, millaiset oppilaat hyötyisivät eniten juuri koira-avusteisesti toteutetusta tunnekasvatuksesta, ei ole aiempaa tutkimustietoa. Näin ollen tämän tutkimuksen tuloksia ei tältä osin voida suoranaisesti verrata mihinkään aiempiin tuloksiin. On kuitenkin olemassa joitain tutkimuksia siitä, millaiset oppilaat hyötyvät koira-avusteisesta opetuksesta yleisesti. Esimerkiksi arkojen oppilaiden koira-avusteisuudesta saama hyöty on tunnistettu jo aiemminkin. Wells (2009) kutsuu koira-eräänlaiseksi sosiaalisesti katalyytiksi ihmisten välillä (Wells 2009, 527), ja tämä sama vaikutus oli havaittavissa myös tämän tutkimuksen tuloksissa. Koiran koettiin antavan sosiaalisen katalyytin tavoin ihmisille rohkeutta ottaa kontaktia sekä koiraan että myös muihin ihmisiin. Koira voikin siis tarjota koulun arjessa aroille oppilaille hyvän mahdollisuuden ottaa matalalla kynnyksellä kontaktia ensin koiraan ja sitä kautta mahdollisesti myös muihin oppilaisiin tai opettajiin.

Levottomien ja keskittymisen vaikeuksista kärsivien oppilaiden koira-avusteisesta opetuksesta saamat hyödyt on myös tunnistettu jo aiemminkin. Koiran on koettu toimivan rauhallisen luonteensa ja läsnäolonsa vuoksi myös oppilasta rauhoittavana tekijänä, joka auttaa oppilasta myös suuntaamaan keskittymistään opiskeltavaan asiaan (Melson 2001, 130). Aggressiivisten oppilaiden koira-avusteisuudesta saama hyöty taas noudattaa Ikäheimon (2020) näkemystä siitä, että oppilaiden ylivilkas ja aggressiivinen käytös vähenee koiran ollessa läsnä luokkahuoneessa. Sekä Ikäheimo, että tämän tutkimuksen osallistujat perustelivat tätä sillä, että oppilaat haluavat turvata koiralle turvallisen ja rauhallisen ympäristön. (Ikäheimo 2020, 92–93.)

Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat selkeästi koira-avusteista kasvatustyötä tehneiden kasvatustieteiden ammattilaisten näkemykset koira-avusteisen opetuksen vaikutuksista oppilaiden tunnetaitojen kehittymiselle. Näihin tutkimustuloksiin pohjaten voidaankin toivoa, että koira-avusteisuuden tarjoama potentiaali tunnekasvatukselle huomioitaisiin mahdollisimman laajasti eri luokka-asteilla ja erilaisista haasteista kärsivien oppilaiden kanssa toimiessa. Näin koirista pitävälle oppilaille voitaisiin tarjota yhä useammin mahdollisuus mielekkääseen

opiskeluun koira-avusteisuuden parissa kehittäen samalla kuin huomaamattaan myös tunnetaitojaan.

Koira-avusteisuuden lukuisista hyödyistä huolimatta tässäkin tutkimuksessa nousi selkeästi esille se, että koira-avusteisuus ei sovi kaikille. Aiempien tutkimusten mukaan allergiat, yksilölliset kokemukset ja kulttuuriset tekijät vaikuttavat vahvasti siihen, miten oppilas suhtautuu eläimiin (Kahn 1997, 11; Serpell 2004, 148). Esimerkiksi allergiset tai koiria pelkäävät oppilaat voivat saada koiran lähelle joutumisesta ikäviä kokemuksia niin henkisesti kuin fyysisestikin. Tämä huomio oli linjassa aiempien näkemysten kanssa siitä, että koira-avusteisuuden on aina perustuttava molempien osapuolien vapaaehtoisuuteen ja että koira-avusteisuutta suunniteltaessa on aina kartoitettava eri osapuolten mahdolliset pelot, rajoitukset ja allergiat (Opetushallitus 2020).

Tutkimuksessa nousi esiin myös aineenopettajien näkemys siitä, että he eivät koe tunnekasvatusta osaksi omaa opetettavaa oppiainettaan. Useampi aineenopettaja perusteli koira-avusteisen tunnekasvatuksen puuttumista omasta opetuksestaan sillä, että tunnekasvatus ei kuulu kyseiseen oppiaineeseen, tai he eivät tieneet miten tunnekasvatusta voisi kyseiseen oppiaineeseen yhdistää. Tämä herätti kysymyksen siitä, mikseivät aineenopettajat koe tunnetaitoja osaksi omaa opetussuunnitelman mukaista opetustaan. Tunnetaidot mainitaan Opetussuunnitelmassa useamman oppiaineen tavoitteissa ja sisältöalueissa, jolloin sen tulisi sisältyä ainakin kyseisten oppiaineiden opettajien oppisisältöihin. Huomioitavaa oli kuitenkin se, että tunnekasvatusta tapahtuu vastaajien mielestä aina koira-avusteisen opetuksen ohessa.

Osa tutkimukseen osallistuneista perusteli suunnitelmallisen koira-avusteisen tunnekasvatuksen jättämistä pois omasta opetuksestaan sillä, että oppilaat olivat aikuisia ja siten liian vanhoja tunnekasvatukselle. Voidaan siis päätellä, että näiden vastaajien mielestä aikuisten tunnetaidot eivät kehity tai vaadi harjoittelua enää aikuisiällä. Tämä näkemys onkin ristiriidassa aiempien tutkimusten kanssa, joiden mukaan myös aikuisten tunnetaidot voivat kehittyä esimerkiksi juuri koira-avusteisesti toteutettujen tunnetaitoharjoitusten kautta (Stetina ym. 2011).

4.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuuspohdintaa tehdään usein validiteetin ja reliabiliteetin näkökulmista. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessa todella tutkitaan sitä mitä on luvattu. Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimuksen tulosten toistettavuutta. Validiteetin ja reliabiliteetin

käyttöä laadullisen tutkimuksen luotettavuuspohdinnassa on kuitenkin kritisoitu jonkun verran laadullisen tutkimuksen kentällä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 160–161.) Kritiikistä huolimatta ne huomioidaan kuitenkin tämän tutkimuksen luotettavuutta tukevin tekijöinä. Tutkimuksen luotettavuutta tukee se, että tutkimuksessa tutkittiin juuri sitä mitä aiottiin ja tutkimus toteutettiin ja raportoitiin toistettavuus huomioiden.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan parantaa selostamalla kaikki tutkimuksen vaiheet tarkasti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 232; Tuomi & Sarajärvi 2018, 165). Tässä tutkimuksessa kaikki vaiheet on kuvattu tarkasti niin, että tutkimus olisi näiden tietojen varassa lukijan toistettavissa. Tämä tukee tutkimuksen tulosten luotettavuutta. Lisäksi tutkimuksen luotettavuutta tukee laadulliseen tieteelliseen tutkimukseen kohdistuvien periaatteiden noudattaminen huolisellisesti koko tutkimuksen ajan.

Aineistolähtöisessä tutkimuksessa on kiinnitettävä huomiota siihen, etteivät tutkijan ennakkoluulot tai odotukset vaikuta analyysiin, vaan analyysi tapahtuu aineiston tiedonantajien ehdoilla (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109). Tämä aineistolähtöisen analyysin haaste huomioitiin jo tutkimuksen alussa kiinnittämällä erityistä huomiota siihen, ettei muodostettu minkäänlaisia ennako-odotuksia tutkimuksen tuloksiin liittyen. Näin pyrittiin varmistamaan, että aineistosta muodostuvat teemat ja koko tutkimuksen tulokset ovat totuudenmukaisia.

Laadullisessa tutkimuksessa on oleellista, että tutkittavat henkilöt tietävät tutkittavasta aiheesta mahdollisimman paljon ja heillä kyseisestä aiheesta kokemusta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98). Tutkimuksen tulosten luotettavuutta lisäsi myös se, että kaikki vastaajat olivat kasvatustieteen ammattilaisia. Lisäksi suurimmalla osalla vastaajista oli kokemusta koira-avusteisuudesta jo pitkältä ajalta. 19 vastaajaa (90 %) oli toteuttanut koira-avusteisuutta koulussa jo vähintään yli vuoden, useimmat jo useiden vuosien ajan. Tästä syystä heidän koettiin olevan koulutuksensa ja kokemuksensa vuoksi erittäin päteviä pohtimaan koira-avusteisuuden merkitystä lasten tunnetaitojen kehittymiselle. Tätä tuki myös kyselyllä saadut pääasiassa hyvin monipuoliset ja syvälliset vastaukset. Toki joukossa oli muutamia suppeampiakin vastauksia, mutta pääasiassa vastaajat olivat kertoneet kokemuksistaan ja näkemyksistään laajasti ja perustellen, mikä viittaa heidän asiantuntemukseensa ja intohimoonsa koira-avusteista kasvatustyötä kohtaan. On toki huomioitavaa, että tieto vastaajien työnkuvasta ja kokemuksesta perustuu vastaajien omaan kertomaan, eikä kyseisiä tietoja pyydetty todentamaan millään tavoin. Tutkimusta tehdessä ei kuitenkaan nähty syytä

epäillä vastaajien antamien ennakkotietojen todellisuutta tai heidän pätevyyttään vastata kyseiseen kyselyyn.

Tämän tutkimuksen tuloksista oli oleellista huomioida se, että melkein kaikki vastaajat (81 %) olivat Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n soveltuvuuskokeet ja koulutukset koiransa kanssa suorittaneita henkilöitä ja lisäksi kaksi vastaaja aikoivat suorittaa kyseisen koulutuksen, kun koiran ikä sallii. Ei ole tarkkaa tietoa siitä, minkä verran koira-avusteista kasvatustyötä Suomessa toteutetaan, joten on mahdotonta suhteuttaa tämän tutkimuksen koulutettujen koirakkojen määrää todelliseen kokonaismäärään. Voidaan kuitenkin olettaa, että tuo suhdeluku ei todellisuudessa ole sama kuin tähän tutkimukseen osallistuneiden vastaajien kouluttautuneisuusprosentti. Onkin siis syytä pohtia vaikuttaako tämä tutkimuksen tuloksiin, ja kertooko se positiivista viestiä siitä, että yhä suurempi osa koira-avusteisuutta toteuttavista kasvattajista on huolehtinut koiransa ja omasta soveltuvuudesta koira-avusteiseen työhön. Mikäli vastaajien kouluttautuneisuusprosentti on todellisuutta vastaava, on koira-avusteisuuden kenttä ottanut askeleen toivottuun ja turvallisempaan suuntaan, jota koira-avusteiselle toiminnalle laaditulla ohjeistuksellakin tavoiteltiin (Opetushallitus 2020).

Tutkimukseen osallistuneiden vastaajien kouluttautuneisuusprosentti on hyvä huomioida myös tulosten yleistettävyyttä pohdittaessa. Tutkimuksen vastaajajoukon ollessa myös melko pieni ($n=21$), eivät tulokset ole yleistettävissä koskemaan kaikkia Suomessa koira-avusteista kasvatustyötä tekeviä henkilöitä, joita on arviolta satoja (Halkio 2019, 16). Aineiston suhteellisen pienen koon ei kuitenkaan koettu vähentävä tutkimuksen tulosten luotettavuutta, sillä aineisto oli kuitenkin riittävä saturaation saavuttamiseksi. Saturatio on tilanne, jossa tutkimuksen aineisto alkaa toistaa itseään (Tuomi & Sarajärvi 2018, 99). Aineistossa oli havaittavissa selkeää toistoa jokaisen tutkimuskysymyksen vastausten osalta. Aineiston koon ei myöskään koettu vaikuttavan tulosten luotettavuuteen siksi, että tässä tutkimuksessa, kuten laadullisessa tutkimuksessa yleensäkin, ei pyritty tilastollisiin yleistyksiin. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on yleistettävyyden sijaan kuvata jotakin ilmiötä tai tapahtumaa, pyrkiä ymmärtämään tiettyä toimintaa tai teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin tietylle ilmiölle (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98). Tämän tutkimuksen tavoitteena oli nimenomaan kuvata kokeneiden koira-avusteista opetustyötä tehneiden vastaajien näkemyksiä koira-avusteisuuden hyödyntämisestä tunnekasvatuksessa. Tutkimuksen tulokset kuvasivat vastaajien näkemyksiä koira-avusteisuudesta tunnekasvatuksessa monipuolisesti, joten tutkimukselle asetettu tavoite saavutettiin.

Yhtenä tutkimuksen luotettavuutta lisäävänä tekijänä pidetään triangulaatiota. Tällä tarkoitetaan joko tutkimusaineistoon, tutkijaan, teoriaan, tutkimusmetodeihin tai analyysimenetelmiin liittyvää triangulaatiota, eli monipuolisuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 168.) Tämän tutkimuksen tulosten perustumisen ainoastaan yhden tutkijan tekemään analyysiin ja yhteen käytettyyn analyysimenetelmään voidaan katsoa heikentävän jossain määrin tulosten luotettavuutta. Aineiston analysointia eri menetelmin ei kuitenkaan koettu tässä tutkimuksessa tarpeelliseksi, sillä aineistosta saatiin teemoittelemalla esiin tämän tutkimuksen tavoitteiden kannalta oleellinen tieto. Tulosten luotettavuutta olisi kuitenkin lisännyt huomattavasti metodinen triangulaatio, jos samoja asioita olisi kysytty kyselylomakkeessa usein eri tavoin.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) määrittämiä tutkimuseettisiä periaatteita noudatettiin koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimuksessa noudatettiin tiedeyhteisön tunnistamia toimintatapoja, joita ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyön eri vaiheissa. Käytetyt tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmät olivat tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia sekä eettisesti kestäviä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6–7.) Muiden tutkijoiden työt huomioitiin ja heidän ja julkaisuihinsa viitattiin asianmukaisella tavalla työn eri vaiheissa.

4.3 Tutkimuksen merkitys opettajan työn kannalta ja jatkotutkimusideat

Koira-avusteisen kasvatustyön suosion ollessa Suomessa kasvussa, on kaikenlainen tutkimustieto aiheesta toivottavaa. Tähänkin tutkimukseen osallistuneiden kasvatusalan ammattilaisten vastauksista käy ilmi koira-avusteisuuden monipuolinen hyödyntäminen opettajan työvälineenä. Vastaajat käyttivät koira-avusteisuutta muun muassa tehtävien arpojana, lukuharjoitusten kuuntelijana, tukena esimerkiksi kokeiden aikana, tunne- ja vuorovaikutusharjoituksissa, lasten liikuttajana, palkintona, apuna jännitykseen, oppilaiden rauhoittajana, stressin lievittäjänä ja monilla muilla eri tavoilla. Kun koira-avusteisuutta toteutetaan hyvin monipuolisesti, on siinä myös monia eri ulottuvuuksia tutkittavaksi. Tutkimusten kautta koira-avusteisen kasvatuksen kentälle saadaan lisää tietoa koira-avusteisuuden monipuolisesta hyödyntämisestä oppilaiden parhaan mahdollisen edun takaamiseksi.

Tämä tutkimus loi ajankohtaisen katsauksen koira-avusteisuuden hyödyntämiseen tunnekasvatuksessa. Tutkimuksen tulosten avulla koira-avusteista opetustyötä tekevät kasvatusalan ammattilaiset voivat saada uusia näkökulmia koira-avusteisuuden tarjoamista

mahdollisuuksista oppilaiden tunnetaitojen kehittämiseen. Tulokset toivat esiin selkeästi suunnitelmallisen ja suunnittelemattoman tunnekasvatuksen erot, sekä sen, millaisille oppilaille koira-avusteinen tunnekasvatus olisi hyödyllisintä. Suunnitelmallisen ja suunnittelemattoman koira-avusteisen tunnekasvatuksen eroihin olisikin mielenkiintoista syventyä vielä tarkemmin ja tutkia erityisesti syitä siihen, miksi suunnitelmallisesti toteutetun koira-avusteisen tunnekasvatuksen hyödyt eroavat ammattilaisten näkemysten mukaan koira-avusteisen opetuksen hyödyistä.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää tulevaisuudessa tunnekasvatusta suunniteltaessa ja tunnetaitoja harjoiteltaessa eri ikäisillä oppilailla. Tulosten avulla voidaan mahdollisesti myös tulevaisuudessa kohdentaa nimenomaan koira-avusteista tunnekasvatusta sellaisille oppilaille, joille siitä voisi olla eniten hyötyä. Tulokset tukevat myös koira-avusteista opetusta yleisesti tarjoamalla lisää tietämystä koira-avusteisen opetuksen moninaisista vaikutuksista oppilaisiin.

Tämän tutkimuksen keskittyessä kasvatusalan ammattilaisten näkemyksiin koira-avusteisuuden hyödyistä ja merkityksestä oppilaiden tunnetaitojen kehittymisen kannalta, olisi mielenkiintoista tutkia aihetta lisää myös muista näkökulmista. Vaikka kasvatusalan ammattilaiset ovatkin ikään kuin asiantuntijoita tässä asiassa, olisi mielekästä tutkia myös konkreettisesti lasten tunnetaitojen kehittymistä koira-avusteisen kasvatustyön myötä. Vaikka juuri koira-avusteisuudesta saatujen hyötyjen erotteleminen täysin muista lapsen kehitykseen vaikuttavista asioista on mahdotonta, voisi koiran läsnäolon vaikutuksista silti saada merkityksellisiä tuloksia. Olisi myös mielenkiintoista tutkia tarkemmin sitä, mitkä koira-avusteiset opetusmenetelmät kehittävät mitäkin tunnetaitojen osa-aluetta. Tällainen tutkimustieto voisi entisestään auttaa oikeanlaisten opetusmenetelmien kohdentamista niistä eniten hyötyville oppilaille.

Kuten tässäkin tutkimuksessa kävi ilmi, koira-avusteisuus ei sovi kaikille oppilaille eikä myöskään kaikille opettajille työvälineeksi. Tämäkin on yksi mielenkiintoinen näkökulma pohdittavaksi ja tutkittavaksi kenties tarkemmin. Olisi erittäin mielenkiintoista selvittää vaihtoehtoisia keinoja, joilla voitaisiin saavuttaa samanlaisia asioita luokkahuoneessa mitä koira-avusteisuuden kanssa voidaan parhaimmillaan saavuttaa. Tämä olisi erittäin tärkeää siinä mielessä, että Suomessakin on lukematon määrä kouluja ja luokkia, joihin ei syystä tai toisesta ikinä voida koira pedagogisena työvälineenä tuoda. Olisi kuitenkin toivottavaa, että nämäkin oppilaat saisivat silti samat mahdollisuudet itsensä kehittämiseen vaihtoehtoisin keinoin.

Toivottavasti tämän tutkimuksen tulokset toimivat myös eräänlaisena herättelynä sellaisille kasvatustieteen ammattilaisille, jotka eivät ole vielä keksineet hyödyntää koira-avusteisuutta tunnekasvatuksessa tai jolle aihe on muuten vielä vieras. Parhaimmillaan tutkimuksen tulokset saattavat myös saada aikaan ideoita opettajille, jotta he voivat tarjota oppilaille monipuolista ja laadukasta opetussuunnitelman mukaista tunnekasvatusta. Vaikka tämän tutkimuksen tulokset eivät suppean otannan vuoksi ole yleistettävissä koskemaan koko suomalaisen koira-avusteisen kasvatustyön kenttää, antoi tutkimus kuitenkin arvokasta tietoa koira-avusteisuuden hyödyntämisestä tunnekasvatuksessa. Se, että melkein kaikkien vastaajien mielestä kaikenlainen koira-avusteinen toiminta on merkityksellistä oppilaiden tunnetaitojen kehityksen kannalta, tukee koira-avusteisuuden hyödyntämistä osana opetusta vahvistaen koira-avusteisen kasvatustyön moniulotteisia hyötyjä oppilaiden hyvinvoinnille ja oppimiselle.

Lähteet

- Almonkari, M. 2007. *Jännittäminen opiskelun puheviestintätilanteissa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Baumgartner, E. & Cho, J. 2014. Animal-assisted Activities for Students with Disabilities. *Childhood Education*, 90(4), 281–290. Saatavilla: <https://www.proquest.com/docview/1550131500/fulltextPDF/D1777CA0F671479APQ/1?accountid=14774> [Viitattu 16.3.2022.]
- Beetz, A. Uvnäs-Moberg, K. Julius, H. & Kortschal, K. 2012. Psychosocial and Psychophysiological Effects on Human-Animal Interactions: The Possible role of Oxytocin. *Frontiers in Psychology*. Saatavilla: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00234>.
- Beetz, A. Julius, H. Turner, D. & Kortschal, K. 2012. Effect of Social Support by a Dog on Stress Modulation in Male Children with Insecure Attachment. *Frontiers in Psychology*. Saatavilla: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00352>.
- Cacciatore, R. & Karukivi, M. 2014. *Mieletön fiilis. Hyvän mielen käsikirja*. Helsinki: Tammi.
- D’Mello, S. Lehman, B. Pekrun, R. & Graesser, A. 2014. Confusion can be beneficial for learning. *Learning and Instruction* 29, 153–170. Elsevier.
- Friedman, E., Katcher, A. H., Lynch, J. J. & Thomas, S. A. 1980. *Animal companions and one-year survival of patients after discharge from a coronary care unit*. Public Health Reports.
- Goleman, D. 1997. *Tunneäly: Lahjakkuuden koko kuva*. Helsinki: Otava.
- Goleman, D. 2014. *Aivot ja tunneäly: uusimmat oivallukset*. Parainen: Samsaraa.
- Grier, K. C. 1999. ”Childhood socialization and companion animals: United States, 1820–1870.” *Society and Animals* 7(2), 95–120. Cambridge: The White Horse Press.
- Halkio, Birgit. 2019. Koulukoiria on jo pari sataa. *Koiramme*, 2019(12), 16–19.
- Hall, S., Gee, N. & Mills, D. 2016. Children Reading to Dogs: A Systematic Review of the Literature. *PLoS One* 11(2). Saatavilla:

<https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0149759>.

[Viitattu 9.2.2022.]

- Hallgren, Anders. 1991. *Ihmisen paras ystävä*. Suomentanut Merja Heikkilä. Helsinki: Tammi.
- Hergovich, A., Monshi, B., Semmler, G. & Zieglmayer, V. 2002. The effects of the presence of a dog in the classroom. *Anthrozoös* 15(1), 37–59.
- Hintikka, J. 2018. *Tunteet ja käyttäytyminen hallintaan: opettajan käsikirja*. Turku: JK-kustannus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Ikäheimo, K. 2013. *Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa*. Helsinki: Solution Models House.
- Ikäheimo, K. 2020. Osa 1. Teoksessa Järvi, T. & Ikäheimo, K. (toim.), *Koira koulutyössä. Toimintaa ja teoriaa eläinavusteisuudesta*, 15–79. Helsinki: Books on Demand.
- Isokorpi, T. 2004. *Tunneoppia: parempaan vuorovaikutukseen*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jacobs, S. 1983. *Growing up with pets*. The Newsletter of the Southern California Academy of Sciences.
- Jalovaara, E. 2005. *Tunnetaidon tiedon rinnalle kasvatuksessa*. Tampere: Pilot-kustannus Oy.
- Junttila, N. 2015. *Kavereita nolla. Lasten ja nuorten yksinäisyys*. Helsinki: Tammi.
- Järvi, T. 2020. Osa 2. Teoksessa Järvi, T. & Ikäheimo, K. (toim.), *Koira koulutyössä. Toimintaa ja teoriaa eläinavusteisuudesta*, 81–99. Helsinki: Books on Demand.
- Kahn, P. 1997. Developmental psychology and the biophilia hypothesis: Children's affiliation with nature. *Developmental Review* 17(1). Elsevier.
- Kautto-Knape, E. 2012. *Oppilasta lamaannuttava kouluvuorovaikutus*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kihlström-Lehtinen, H. 2013. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.), *Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa*, 88–90. Helsinki: Solution Models House.

- Klemettilä, H. 2013. Apurieläinten historiaa länsimaissa: koira, hevonen ja kissa. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.), *Karvaterapiaa: eläinavusteinen työskentely Suomessa*, 14–21. Helsinki: Solution Models House.
- Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2022. ”Toiminta-ajatus ja säännöt.” Saatavilla: <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/yhdistyksen-toiminta/toiminta-ajatus-ja-saannot/>. [Viitattu 30.1.2022.]
- Kokkonen, M. 2010. *Ihastuttavat, vihastuttavat tunteet: Opi tunteiden säätelyn taito*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kortschal, K. & Ortbauer, B. 2003. Behavioral effects of the presence of a dog in a classroom. *Anthrozoös* 16(2) 147–159.
- Kruger, K. & Serpell, J. 2006. Animal-Assisted Interventions in Mental Health: Definitions and Theoretical Foundations. Teoksessa Fine, A. (toim.), *Handbook on animal-assisted therapy: theoretical foundations and guidelines for practice* (s. 21–38). San Diego: Academic Press.
- Köngäs, M. 2018. ”Eihän lapsil oo ees hermoja” –Etnografinen tutkimus lasten tunneälystä päiväkotiarjessa. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Lahtinen, A. & Rantanen, J. 2019. *Tunnetaidot opetustyössä: opas haastaviin tilanteisiin*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Latvala-Sillman, P. 2018. *Työparina koira*. Kuggom: Sanasilta Oy.
- Laukkanen, S. 2013. Eläinten läheisyys tunne-elämämme säätelykeinona. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) 2013. *Karvaterapiaa– Eläinavusteinen työskentely Suomessa*, 22–36. Helsinki: Solution Models House.
- Levinson, B. 1969. *Pet-oriented child psychotherapy*. Springfield: Charles C Thomas.
- Levinson, B. 1972. *Pets and human development*. Springfield: Charles C Thomas.
- Locke, J. 1699. *Some Thoughts Concerning Education*. Lontoo: Heineman.
- Mallon, G. 1997. *Pet-Oriented Child Psychotherapy*. Second Edition. Springfield: Charles C Thomas.

- Manner, M. 2020. ”Karvainen ja herttainen, mutta luokassa koira on työkalu.” *Opettaja* 13, 22–26.
- Melson, G. 2001. *Why the Wild Things Are: Animals in the Lives of Children*. Harvard University Press.
- Moilanen, P. & Rähkä, P. 2010 Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*, 46–69. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Myers, G. 1998. *Children And Animals: Social Development And Our Connections To Other Species*. Boulder: Westview Press.
- Myer, J. & Salovey, P. 1990. *Emotional intelligence*. New Haven: Yale University. Saatavilla <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.385.4383&rep=rep1&type=pdf> [Viitattu 9.2.2022.]
- Nimer, J. & Lundahl, B. 2007. Animal-assisted therapy: A meta-analysis. *Anthrozoös* 20(3).
- Opet ja koirat kasvatustyössä. 2022. Yksityinen Facebook-ryhmä. <https://www.facebook.com/groups/1623155931339050>. [Viitattu 28.4.2022.]
- Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Helsinki: Opetushallitus.
- Opetushallitus 2020. ”Koirat koulussa – koira-avusteisen toiminnan ohjeistus oppilaitoksille.” Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/koirat-koulussa-koira-avusteisen-toiminnan-ohjeistus-oppilaitoksille>. [Viitattu 24.11.2021.]
- Payne, A., Bennet, P. & McGreevy, P. 2015. Current perspectives on attachment and bonding in the dog-human dyad. *Psychology Research and Behavior Management* 8, 71–79. Saatavilla: <https://www.dovepress.com/getfile.php?fileID=23905>.
- Rault, J.-L., Waiblinger, s., Boivin, X. & Hemsworth, P. 2020 The Power of a Positive Human–Animal Relationship for Animal Welfare. *Frontiers in Veterinary Science* 9.
- Reilly, K., Adesope, O. & Erdman, P. 2020. The Effects of Dogs on Learning: A Meta-Analysis. *Anthrozoös* 33(3).

- Ritvo, H. 1987. *The Animal Estate: The English and Other Creatures in the Victorian Age*. Cambridge: Harvard University Press.
- Serpell, J. 2004. Factors influencing human attitudes to animals and their welfare. *Animal Welfare* 13, 145–151.
- Serpell, J. 2006. Animal-Assisted Interventions in Historical Perspective. Teoksessa Fine, A. (toim.), *Handbook on animal-assisted therapy: theoretical foundations and guidelines for practice*, 3–20. San Diego: Academic Press.
- Sinkkonen, J. 2013. Lapsen yksilökehitys ja suhde eläimiin. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.), *Karvaterapiaa– Eläinavusteinen työskentely Suomessa*, 37–43. Helsinki: Solution Models House.
- Steel, J., Williams, J. & McGeown, S. 2020. Reading to dogs in schools: an exploratory study of teacher perspectives. *Educational Research* 63(3).
- Stein, E. 1964. *On the problem of empathy*. The Hague: Nishoff.
- Stetina, B., Turner, K., Burger, E., Glenk, L., McElheney, J., Handlos, U. & Kothgassner, O. 2011. Learning emotion recognition from canines? Two for the road. *Journal of Veterinary Behavior* 6(2), 108–114. New York: Elsevier.
- Suomen Kennelliitto. ”Lukukoirat.” Saatavilla: <https://www.kennelliitto.fi/koirat/lukukoirat>. [Viitattu 25.10.2020.]
- Suomen Mielenterveys ry 2022. *Koululaisen tunnetaidot*. Muokattu 10.2.2022. Saatavilla: <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/tietoa-mielenterveyden-vahvistamisesta/lapset-ja-nuoret/ala-ja-ylakoulu/koululaisen-tunnetaidot/>. [Viitattu 20.4.2022.]
- Suomen Mielenterveys ry 2022. *Mielenterveystaidot osana koulun arkea*. Muokattu 31.8.2021. Saatavilla: <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/tietoa-mielenterveyden-vahvistamisesta/lapset-ja-nuoret/ala-ja-ylakoulu/mielenterveystaidot-osana-koulun-arkea/>. [Viitattu 20.4.2022.]
- The Cambridge Learning Journey. 2016. *How emotions impact leaning*. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=EW7FBndUPe8>. [Viitattu 20.1.2021.]
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen arviointi Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019.
- Tyng, C. Amin, H. Saad, M. & Malik, A. 2017. *The Influences of Emotion and Learning and Memory*. *Frontiers in Psychology*. Saatavilla: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2017.01454/full>.
- Uusikylä, K. & Atjonen, P. 2000. *Didaktiikan perusteet*. Helsinki: WSOY
- Uvnäs Moberg, K. 2007. *Rahoittava kosketus: oksitosiinin parantava vaikutus kehossa*. Helsinki: Edita.
- Vainio, I. 2016. ”Oppilaiden spontaanin kommunikaation muutokset koira-avusteisessa erityisluokassa. Tapaustutkimus eräässä pääkaupunkiseudun koulussa.” Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.
- Virtanen M. 2015. *Kuusi askelta tunnetaitajaksi. Emotionaalisen osaamisen kehittämismalli opettajille*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Weare, K. 2000. *Promoting Mental, Emotional and Social Health: A Whole School Approach*. New York: Routledge.
- Wells, D. 2009. The Effects of Animals on Human Health and Well-Being. *Journal of Social Issues* 65(3), 523–543. Belfast: Queens University.

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Koira-avusteinen tunnekasvatus

Hei!

Olen neljännen vuoden luokanopettajaopiskelija Turun yliopistosta. Kartoitan pro gradu -tutkielmassani opettajien ja muiden koira-avusteista toimintaa koulukontekstissa tekevien näkemyksiä koira-avusteisen toiminnan vaikutuksista oppilaiden tunnetaitojen kehittymiseen.

Kysely on suunnattu kaikille koulukontekstissa koira-avusteista toimintaa tekeville. Kyselylomake koostuu monivalintakysymyksistä ja avoimista kysymyksistä. Vastaaminen vie n. 10-15 minuuttia ja on täysin anonyymia. Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja voit keskeyttää kyselyyn vastaamisen milloin vain. Saadut tulokset käsitellään ja säilytetään luottamuksellisesti ja vastaukset hävitetään opinnäytetyöprosessin päätteeksi. Tutkimustulosten raportointi tapahtuu siten, ettei ketään yksittäistä henkilöä voi niistä tunnistaa.

Vastaamalla kyselyyn annat luvan käyttää vastauksiasi tässä pro gradu -työssä.

Kiitos vastaamisesta! Jokainen vastaus on äärimmäisen tärkeä!

Ystävällisin terveisin,

Tinja Seppälä
timars@utu.fi
Opettajankoulutuslaitos, Turun yliopisto

Seuraava

Koira-avusteinen tunnekasvatus

1. Työnkuvasi

Luokanopettaja

Aineenopettaja

Erityisopettaja

Avustaja

Muu, mikä?

2. Millä luokka-asteella opetat/toimit tällä hetkellä?

1. lk

2. lk

3. lk

4. lk

5. lk

6. lk

7. lk

8. lk

9. lk

Usealla luokka-asteella:

Muu, mikä?

3. Miten kauan olet hyödyntänyt koira opetuksessa?

- Alle vuoden
- 1–2 vuotta
- 2–3 vuotta
- 3–5 vuotta
- yli 5 vuotta

4. Onko koirasi koulutettu/testattu soveltuvaksi kouluympäristöön? Miten?[Edellinen](#)[Seuraava](#)

Koira-avusteinen tunnekasvatus

5. Miten hyödynnät koira työssäsi?

6. Oletko koskaan toteuttanut suunnitelmallista tunnekasvatusta koira-avusteisesti?

- Kyllä.
- En ole.

9. Millä tavoin koira voisi mielestäsi hyödyntää tunnekasvatuksessa?

10. Kehittääkö koira-avusteinen toiminta mielestäsi itsessään oppilaiden tunnetaitoja (ilman varsinaista suunnitelmallista tunnekasvatusta)?

- Kyllä kehittää.
- Ei kehitä.
- En osaa sanoa.

Edellinen

Seuraava

Koira-avusteinen tunnekasvatus

12. Minkä ikäisille oppilaille tunnetaitojen harjoittelu koira-avusteisesti sopii mielestäsi parhaiten?

- 1–2-luokkalaisille
- 3–4-luokkalaisille
- 5–6-luokkalaisille
- 7–9-luokkalaisille
- Kaiken ikäisille oppilaille

13. Perustele äskeinen vastauksesi:

14. Ovatko suunnitelmalliset koira-avusteiset tunnetaitoharjoitukset mielestäsi merkityksellisiä oppilaiden tunnetaitojen kehittymisen kannalta? Miksi/miksi ei?

15. Millaisille oppilaille tunnetaitojen harjoittelu koira-avusteisesti olisi mielestäsi hyödyllisintä? Miksi?

16. Muita kommentteja, vinkkejä ym? :-)

Kiitos vastaamisesta!

Tutkielmani valmistuu keväällä 2022 ja on silloin luettavissa Opet ja koirat kasvatustyössä -ryhmän sivuilla.

Mukavaa kevään jatkoa ja antoisia opetushetkiä koira-avusteisuuden parissa!

Terveisin Tinja Seppälä

Edellinen

Lähetä